

ปีที่ 51 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2557

วารสาร

เศรษฐกิจและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
Office of the National Economic and Social Development Board

หลากหลายมิติ
การพัฒนา...
เต็มหน้าเฟ้นๆ 12

สัมภาษณ์พิเศษ

นายแพทย์โกษม วัฒนชัย อวคมนตรี

ก้าวสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประเด็นท้าทายในอนาคต

แนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย

การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่สำคัญ

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	แผนฯ 10					แผนฯ 11	
		2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม								
1. ลดช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ต่างๆ	1. ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient) ด้านรายได้	0.496	-	0.487	-	0.484	-	0.478
2. ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึง	2. สัดส่วนประชากรที่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพ : - ความครอบคลุมหลักประกันสุขภาพ (ร้อยละ)	98.75	99.16	99.47	99.36	99.95	99.90	99.87
3. มีการบริหารจัดการที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพและเพิ่มการมีส่วนร่วมของทุกภาคีในการพัฒนาประเทศ	3. ดัชนีภาพลักษณ์การทุจริตประพฤติมิชอบ (คะแนน)	3.3	3.5	3.4	3.5	3.4	37	35
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคมนาสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน								
1. คุณภาพการศึกษาได้รับการยกระดับสู่มาตรฐานสากล ต่อยอดองค์ความรู้สู่นวัตกรรม และโอกาสการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น	1. ปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้นเป็น 12 ปี (ปี)	7.9	8.0	8.1	8.2	8.2	-	8.0
	2. อัตราเพิ่มของผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3.0 ต่อปี (ร้อยละ)	3.30	0.34	-4.07	6.91	-1.07	5.19	2.98
2. โอกาสในการเข้าถึงระบบสุขภาพที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพลดลงอย่างเป็นองค์รวม	3. อัตราเพิ่มของการเจ็บป่วยด้วยโรคหัวใจ เบาหวาน หลอดเลือดสมอง ความดันโลหิตสูง และมะเร็งลดลง (ร้อยละ)							
	- โรคหัวใจ	11.25	8.99	5.80	6.53	10.78	2.30	n/a
	- โรคเบาหวาน	10.84	3.89	8.99	7.62	7.09	4.93	n/a
	- โรคหลอดเลือดสมอง	9.13	5.39	28.21	10.90	-9.78	5.33	n/a
	- โรคความดันโลหิตสูง	17.97	10.59	14.06	7.87	12.12	2.05	n/a
	- โรคมะเร็ง	5.12	2.56	-0.87	7.64	7.25	0.59	n/a
ยุทธศาสตร์ที่ 3 ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน								
1. เพิ่มสัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรไม่ต่ำกว่าร้อยละ 16.0 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	1. สัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ร้อยละ)	12.1	12.3	12.7	11.6	12.2	11.6	11.2
2. ปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเพียงพอต่อความต้องการของตลาด เพิ่มพื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างน้อยร้อยละ 5.0 ต่อปี	2. พื้นที่ทำเกษตรกรรมยั่งยืน 2.1 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ (ล้านไร่)	0.120	0.106	0.192	0.213	0.219	0.205	n/a
3. เกษตรกรมีหลักประกันที่มั่นคงด้านอาชีพและรายได้ มีความสามารถในการชำระหนี้สินเพิ่มขึ้น	3. สัดส่วนรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรต่อรายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตรกร (ร้อยละ)	38.98	40.71	39.58	40.00	39.22	36.56	36.23
4. เพิ่มปริมาณการผลิตพลังงานทดแทนจากพืชพลังงาน ได้แก่ เอทานอล และไบโอดีเซล ในปี 2559 ไม่น้อยกว่า 6.2 และ 3.6 ล้านลิตรต่อวัน ตามลำดับ	4. ปริมาณผลผลิตพลังงานทดแทนจากพืชพลังงาน และผลผลิตพลังงานไฟฟ้าและพลังงานร้อนจากชีวมวล ก๊าซชีวภาพ ของเสียจากครัวเรือนและวัสดุเหลือใช้จากภาคเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร							
	4.1 เชื้อเพลิงชีวภาพ							
	- เอทานอล (ล้านลิตร/วัน)	0.48	0.88	1.25	1.23	1.19	1.34	2.50
	- ไบโอดีเซล (ล้านลิตร/วัน)	0.19	1.23	1.67	1.72	2.10	2.40	2.67

การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่สำคัญ (ต่อ)

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	แผนฯ 10					แผนฯ 11	
		2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
ยุทธศาสตร์ที่ 4 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน								
1. เศรษฐกิจขยายตัวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน								
1.1 เศรษฐกิจขยายตัวอย่างเหมาะสมและมีเสถียรภาพ และอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 3.5 ต่อปี	1. อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ)	5.04	2.48	-2.33	7.80	0.10	6.4	2.90
	2. อัตราเงินเฟ้อ (ร้อยละ)	2.20	5.40	-0.90	3.30	3.80	3.0	2.18
1.2 ผลิภาพการผลิตรวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3.0 ต่อปี	3. ผลิภาพการผลิตรวม (ร้อยละ)	2.16	-0.27	-4.23	4.94	-1.45	3.38	0.73
2. เลื่อนอันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศโดย IMD เป็นอันดับ 16 ของโลก	4. อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศที่จัดทำโดย IMD	33	27	26	26	27	30	27
3. เพิ่มสัดส่วนค่าใช้จ่ายการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาเป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.0 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในระยะต่อไป	5. สัดส่วนค่าใช้จ่ายการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP (ร้อยละ)	0.20	0.20	0.24	0.19	0.26	n/a	0.37
4. ลดสัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศให้ต่ำกว่าร้อยละ 15.0	6. สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ร้อยละ)	17.1	17.1	15.1	15.2	14.7	14.4 (เบื้องต้น)	14.0 (ประมาณการ)
5. ลดความเข้มการใช้พลังงานลงร้อยละ 2.0	7. ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน (Energy Intensity) (พินตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ/พินล้านบาท)	15.23	15.10	15.65	15.29	15.34	14.97	14.93
ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม								
1. ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในด้านการค้าและการลงทุนในภูมิภาค บนพื้นฐานของผลประโยชน์และความมั่นคงร่วมกัน	1. อันดับความยาก-ง่ายในการประกอบธุรกิจ 5 ด้าน	18 (175พท)	15 (178พท)	13 (181พท)	12 (183พท)	19 (183พท)	17 (183พท)	18 (185พท)
	1.1 การเริ่มต้นธุรกิจ	28	36	44	55 (89)	95	78	86
	1.2 การได้รับสินเชื่อ	33	36	68	71 (69)	72	67	71
	1.3 การค้าระหว่างประเทศ	103	50	10	12 (12)	12	17	25
	1.4 การดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลง	44	26	25	24 (25)	25	24	22
	1.5 การขออนุญาตก่อสร้าง	3	12	12	13 (13)	12	14	13
2. เพิ่มสัดส่วนการใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรีต่อมูลค่าส่งออกรวมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50.0 ในปี 2559 (ร้อยละ)		-	-	61.42	56.79	61.30	47.32	57.91
3. เพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนให้ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.0 ต่อปี	2. อัตราการเติบโตของมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศในอนุภูมิภาค (ร้อยละ)	-	28.38	-10.53	21.51	15.65	2.23	1.51
ยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน								
1. รักษาพื้นที่อนุรักษ์ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ19.0 เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40.0 ของพื้นที่ประเทศ	1. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ (ร้อยละ)	-	33.44	33.56	33.56	33.56	33.65	31.57
	2. สัดส่วนพื้นที่อนุรักษ์ต่อพื้นที่ประเทศ (ร้อยละ)	18.70	19.13	19.99	19.99	20.01	20.40	n/a
2. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ เพิ่มพื้นที่ชลประทานเฉลี่ยปีละ 200,000 ไร่	3. พื้นที่ชลประทาน (ล้านไร่)	28.14	28.35	28.72	29.34	29.60	29.83	30.31
	4. ปริมาณกักเก็บน้ำต่อจำนวนประชากร (ลบ.ม./คน)	1,165	1,159	1,159	1,154	1,153	1,148	1,143
3. สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจากการพัฒนา	5. อัตราการกำจัดขยะชุมชนถูกหลักสุขาภิบาล (ร้อยละ)	32.1	24	25	24	22	24	27
	6. อัตราการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (ร้อยละ)	22	14	16	16	16	21	19

ที่มา : รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สองปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11. สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา www.nesdb.go.th

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
Office of the National Economic and Social Development Board

บทบรรณาธิการ

วารสารเศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้ นำเสนอสาระเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนาในมิติต่างๆ ที่หลากหลายและมีลำดับความสำคัญสูง เป็นประเด็นท้าทายที่ควรนำมาพิจารณาประกอบการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งขณะนี้ อยู่ระหว่างการเตรียมการจัดทำ โดยมีเนื้อหาสาระในวารสารที่น่าสนใจ ประกอบด้วย บทสัมภาษณ์ของนายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เกี่ยวกับการพัฒนาคนเพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของประเทศ รวมถึงเรื่องเด่นประจำฉบับ นำเสนอผลการพัฒนาในระยะ 2 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และประเด็นท้าทายที่ควรนำมาพิจารณาประกอบการกำหนดทิศทางการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 อาทิ การเพิ่มผลิตภาพการผลิตของระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาคนทุกช่วงวัยเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การพัฒนาศักยภาพและความเชื่อมโยงภาคการผลิตโดยให้ความสำคัญกับการกระจายความเจริญไปยังระดับภูมิภาค การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาเมืองที่มีความยั่งยืน

นอกจากนี้ ยังนำเสนอบทความเกี่ยวกับประเด็นท้าทายในด้านต่างๆ ที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกันในเชิงบูรณาการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่นำเสนอเกี่ยวกับแนวทางการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของไทยให้เป็นประตูการค้าหลักที่รองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยโดยเชื่อมโยงผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันมาประกอบการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และรูปแบบองค์กรชุมชนต่างๆ โดยนำเสนอกรณีตัวอย่างชุมชน หรือ องค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และประสบความสำเร็จซึ่งคณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สาระความรู้ต่างๆ ในเล่มจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่านทั้งในการนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน รวมถึงเป็นการจุดประกายให้กับภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องได้มองไปข้างหน้าร่วมกันถึงเป้าหมาย ทิศทาง และแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เพื่อสร้างความสุขร่วมกันของคนไทยต่อไป ■

คณะที่ปรึกษา

เลขาธิการ

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ

รองเลขาธิการ

นายปรเมธี วิมลศิริ

นายชาญวิทย์ อมตะมาตุชาติ

นายธนาธิป ณะอม

นางสาวลดาวัลย์ คำภา

นางชุติมา วงศ์สุบรรณ

นางปัทมา เรียงวิเศษกุล

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นายประพันธ์ มุสิกพันธ์

นางสาวพจณี อรรถโชนิกัญญา

นายมนตรี บุญพาณิชย์

นายคณฐา พิทยานันท์

นางสาวสมศรี เหลืองมณีรัตน์

นายวิทยา ปิ่นทอง

นางวิลาวัลย์ ตันรัตนกุล

นายสุริยา จันทร์กระจ่าง

บรรณาธิการบริหาร

นายวิทยา ปิ่นทอง

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นางภาณี ชนาธิปกรณ์

กองบรรณาธิการ

นางสาววิณา เตชะพนาดร

นางภาณี ชนาธิปกรณ์

นายอิทธิพงศ์ หิรัญเรืองโชค

นางนิสวันต์ พิชญ์ดำรง

นายธีระพงษ์ มัลลย์ทอง

นางสาวอมรารัตน์ ทิพนอม

นายตฤตถ์ นพคุณ

นางสาวปภาณัน วรวัฒนสกุล

ฝ่ายจัดการ

นายธีระพงษ์ มัลลย์ทอง

ฝ่ายศิลปกรรมและภาพ

นายเนาวฤทธิ์ ฤทธิ์แปลก

ออกแบบและพิมพ์ที่

หจก. อรุณการพิมพ์

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

สัมภาษณ์พิเศษ

“การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย”

2

โดย นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี

เรื่องเด่นประจำฉบับ

ก้าวสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ...ประเด็นท้าทายในอนาคต

6

บทความประจำฉบับ

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : รูปแบบและตัวอย่างที่น่าสนใจ

13

แนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย

19

แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย จากผลการจัดอันดับ

25

ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดย WEF, IMD และ World Bank

คอลัมน์พิเศษ

ประสบการณ์และมุมมองในการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติภารกิจภาครัฐ

30

ของ ศาสตราจารย์ ดร.เทียนฉาย กีระนันท์

ข้อมูลชวนรู้

นวัตกรรมสร้างสรรคระดับชุมชน : กรณีศึกษาชนบทไทยภาคกลาง

33

寂ปากะ

กาฬสินธุ์โมเดล สูการเป็นเมืองแห่งความสุข

39

แนะนำโครงการวิจัย

โครงการศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานและผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทย

44

หลังเปิดเสรีประชาคมอาเซียน

ความเคลื่อนไหวของ สศช.

รายงานความเคลื่อนไหวของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

47

ปกหน้า

การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่สำคัญ

ปกหลัง

การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่สำคัญ (ต่อ)

นพ.เกษม วัฒนชัย
อภิมন্ত্রী

การพัฒนาคน เพื่ออนาคตประเทศไทย

ตฤตถนัย นพคุณ* นพพร วงศ์วิวัฒน์**

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับเกียรติจากนายแพทย์เกษม วัฒนชัย อภิมন্ত্রী ให้เข้าพบและสัมภาษณ์ประกอบการจัดทำวิทัศน์เรื่อง “เมื่อหนูโตขึ้น When I Grow Up” ซึ่งใช้เปิดในช่วงเริ่มต้นของการประชุมประจำปี 2557 เรื่อง “การพัฒนาคน... เพื่ออนาคตประเทศไทย” ที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2557 ทั้งนี้ ทีมงานวารสารเศรษฐกิจและสังคม เห็นว่า มุมมองของนายแพทย์เกษมฯ ต่อแนวทางการพัฒนาคนเพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของประเทศ มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 จึงได้เรียนขออนุญาตท่านนำบทสัมภาษณ์ในรายละเอียด นำเสนอในวารสารฉบับนี้ ดังนี้

นายแพทย์เกษมฯ กล่าวว่า ตลอดระยะเวลาของการพัฒนาประเทศ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรหลักในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองซึ่งที่ผ่านมาในภาพรวมถือว่าอยู่ในระดับที่ดี อย่างไรก็ตาม เห็นว่าหากต้องการแข่งขันกับตัวเองและผู้อื่น โดยเฉพาะในปีหน้าประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีหลายประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งปรับปรุง ประกอบด้วย

ต้องพัฒนาตั้งแต่แรกเกิด และครอบครัวคือหัวใจสำคัญ

“ประการแรก ผมคิดว่าจะต้องมองตั้งแต่ในครรภ์แม่ เพราะว่าสมองของเด็กเริ่มพัฒนาตั้งแต่ในครรภ์แม่ และรับรู้ก็ตั้งแต่สามเดือนสุดท้าย เพราะฉะนั้นสุขภาพอนามัยของแม่และเด็กสำคัญ อันนี้เป็นงานของชุมชนและของกระทรวงสาธารณสุข พอคลอดออกมาเด็กสามารถรับรู้ได้ตลอด มีงานวิจัยและปฏิบัติในหลายประเทศว่าถ้าจะพัฒนาสมองจะเริ่มตั้งแต่หกเดือนถึงแปดเดือน ไม่ใช่รอให้เข้าอนุบาล ยกตัวอย่างเช่น การใช้เฟิร์ส บุ๊ค โพลีซี (First book policy) คือ แม่อ่านนิทานให้ลูกฟังตั้งแต่อายุหกเดือนถึงแปดเดือน เราเคยทำวิจัยของสภาการศึกษาไทย ซึ่งได้ผลมาก พอไปถึงสองสามปี เครื่องชี้วัดความเจริญทั้งเรื่องทางปัญญาและส่วนต่างๆ เป็นไปตามที่ศูนย์กำหนด เพราะฉะนั้นอยากให้ความสนใจในเรื่องการพัฒนาตั้งแต่ในครรภ์แม่ถึงสามปีเป็นสำคัญ”

ประการที่สอง นายแพทย์เกษมฯ กล่าวว่า เป็นเรื่องของครอบครัว ซึ่งหากพิจารณาถึงเด็กไทยที่มีปัญหาทั้งเด็กและวัยรุ่น ปัญหาใหญ่คือครอบครัวที่ไม่อบอุ่นหรือครอบครัวแตกแยก เพราะฉะนั้นเรื่องครอบครัวเป็นเรื่องใหญ่มาก

“สถาบันครอบครัวต้องได้รับการดูแล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้นวันยังมีความห่างเหินกันไป โดยเฉพาะที่เรามีพวกดิจิตอลเทคโนโลยีต้องระวัง ดิจิตอลเทคโนโลยีมีทั้งประโยชน์และโทษ มีงานวิจัยและมีการแก้ไขในต่างประเทศมากมาย เราควรที่จะได้ศึกษาและศึกษา

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

ของเราเองด้วย และหาทางใช้ให้เหมาะสม ไม่ให้ดิจิทัลเทคโนโลยีมาเป็นตัวทำลายคนแต่ให้ส่งเสริมคุณภาพคนเราจะใช้ทุกช่องทางเปรียบเสมือนมีด มีดมีความคมอยู่สองด้านเราจะใช้ทำอะไรทำประโยชน์หรือทำโทษก็ได้”

สร้างคน สร้างครู และปรับระบบไปพร้อมกัน

นายแพทย์เกษมฯ กล่าวต่อถึงประเด็นสำคัญใน **ประการที่สาม** ได้แก่ การพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศ ซึ่งต้องเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กนักเรียน

“ผมคิดว่าระบบการศึกษาต้องยกเครื่องใหญ่ต้องให้ความสำคัญกับครู ครูที่มีคุณภาพ สองต้องให้ความสำคัญ กับคำถามที่ว่าเกิดอะไรขึ้น ในห้องเรียน ครูมีความรู้และเต็มใจสอนหรือไม่ นักเรียนพร้อม และตั้งใจเรียนไหม เป็นคำถามใหญ่ที่สุด ไม่ต้องไปทำเรื่องอื่น เรื่องคุณภาพการศึกษา ทำสองเรื่อง คือ ทำอย่างไรให้ครู เป็นคนเก่ง คนดี และมีน้ำใจ กับลูกศิษย์ และทำอย่างไรให้นักเรียนกับครู มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ตรงนี้เป็นเรื่องใหญ่ที่สุด”

ประการที่สี่ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างของระบบที่สามารถช่วยพัฒนา เด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ โดย นพ.เกษมฯ ได้ยกตัวอย่างเรื่องกระบวนการลูกเสือ ระบบลูกเสือ

“ผมคิดว่าต้องยกเครื่อง ต้องสร้างให้ลูกเสือ ทำอย่างไร ให้เด็กผู้ชาย โตขึ้นมามีวินัย และมีความรักในตนเองและรักผู้อื่น เรื่องที่สองคือ เรื่องเนตรนารีและอื่นๆ สำหรับเด็กผู้หญิง อันนี้มีประโยชน์เหลือหลาย เมื่อเข้าสู่โลกาภิวัตน์ ต้องอย่าลืมความเป็นไทย ทุกประเทศต้องยึดแบบนี้เหมือนกัน เราจะไม่เข้าโลกาภิวัตน์ ไม่ได้ แต่ในขณะที่เดียวกันเมื่อเข้าไปแล้วก็อย่าไปหลง จนกระทั่งลืมตนเอง”

ขออนุญาตฝากกระแสรองวัดบวรรม กรมการศึกษาระดับอุดมศึกษาและชุมชนด้วยนะครับว่า เราต้องเตรียมคนขอพรฯ ทั้งสองเรื่องนะครับ ว่าเหมือนต้นไม้ เวลาเราปลูกต้นไม้ ต้องให้รากหยั่งลึกแล้วต้นไม้นั้นจะยืนยาว อันนั้นคืออะไร คือวัดบวรรม คือความเป็นไทย มรรยาทไทย วินัย การแต่งกาย ศาสนาขอพรฯ ในขณะเดียวกัน ต้นไม้ต้องเติบโตใหญ่ ขึ้นสู่ฟ้าไปสู่โลกาภิวัตน์ ต้องแตกกิ่งก้านสาขา ออกดอกออกผลด้วยนะครับ หนึ่งกับเขาได้ เพราะฉะนั้น

อยากให้เราเปรียบเทียบการพัฒนาคน เหมือนปลูกต้นไม้ ต้องหยั่งรากลึกด้วย และก็แตกกิ่งก้านสาขา ออกดอกออกผล มีคุณค่าทำอย่างนั้นก็จะได้ เราสู้เขาได้

พัฒนาทักษะแรงงาน ให้มีความสำคัญสาขาวิชาชีพ

สำหรับใน**ประการที่ห้า** นายแพทย์เกษมฯ กล่าวถึงเรื่องการพัฒนากำลังแรงงาน โดยเฉพาะการวางแผนกำลังคนให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“ขณะนี้มันจบแล้วที่เราจะอาศัยแรงงานไร้ฝีมือจากประเทศเพื่อนบ้าน เพราะเขาพัฒนาแล้ว เขาก็เอาคนของเขากลับ และเราจะต้องให้เขากลับมาไม่ได้ สองโครงสร้างประชากรไทย ไม่สามารถสร้างแรงงานไร้ฝีมือเข้าสู่โรงงานอีกแล้ว”

“ผมคิดว่ากระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษา กระทรวงอุตสาหกรรม ต้องมานั่งคุยกัน เราจะพัฒนา ปวช. ปวส. ให้มีประสิทธิภาพอย่างไร เพื่อจะได้ให้ ปวช. ปวส. ไปดูแลเครื่องจักรกลเพื่อการผลิต ทั้งภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร ผมคิดว่าอันนี้เราจะเลยกันมาก ผมคิดว่าต้องวางแผนกำลังพลตรงนี้ ให้ดีเลย”

ส่วนในระดับปริญญาตรีเรากำลังทำกันอยู่แล้ว แต่คำถามของมหาวิทยาลัยที่ทำตอนนี้ก็คือ มหาวิทยาลัยมักจะเปิดหลักสูตรตาม ที่ตัวเองมีความพร้อม คือมีอาจารย์สอน ส่วนเรื่องที่ว่าจบแล้วไป ทำงานที่ไหน เป็นเรื่องของเธอไม่ใช่ของฉัน ต้องคิดใหม่แล้ว อันนั้น เราเรียกว่า education on supply เราต้องใช้ education on demand ในบ้านเมืองต้องการคนประเภทไหน อย่างไร เท่าไหร่ ต้องมาคุยกัน และก็วางแผนร่วมกัน คนใช้กับคนผลิตต้องคุยกัน ไม่ใช่ต่างคน ต่างผลิต ใครจะมาเรียนก็เชิญ ไม่อยากเรียนก็แล้วไป เมื่อจบแล้ว เธอก็ไปทำงานเอง ผมคิดว่าต้องเลิกแล้ววิธีคิดแบบนั้น ต้องมาคิด ใหม่ ต้องร่วมมือกัน หลายกระทรวงต้องมาลงมือกัน”

ผู้สูงอายุมีคุณค่าต่อครอบครัวและชุมชน

ประการที่หก นายแพทย์เกษมฯ ได้ย้ำถึงความจำเป็น ที่ต้องดูแลผู้สูงอายุไม่ให้ถูกทอดทิ้ง หรือสร้างความรู้สึกลดให้ผู้สูงอายุ ตัดขาดตัวเองจากสังคม

“ผมคิดว่าผู้สูงอายุ เราสามารถมีวิธีคิดได้สองวิธี คือ หนึ่งคิดว่าเป็นภาระของสังคม ของครอบครัว เราจะมึนโยบายอีก แบบหนึ่ง แต่ถ้าเราคิดว่าผู้สูงอายุ คือมรดกที่มีคุณค่าของเรา ของ ครอบครัว ของสังคม เราจะมึนโยบายอีกแบบหนึ่ง ถ้าเราคิดว่าเป็น ภาระ เราก็ไปสร้างสถานที่สำหรับดูแลผู้สูงอายุ ตัดจากครอบครัว

ตัดจากชุมชน ซึ่งไม่ใช่ของดีเลย อันนั้นขอให้เป็นไม้สุดท้ายเกาะ ถึงขนาดนั้นเขาก็ไม่พยายามจะทำกันนะครับ ส่วนว่าหากเรา คิดว่าเป็นมรดกเราต้องพัฒนาผู้สูงอายุตลอด อายุ 60 ถึง 75 ปี สามารถกลับมาเรียนหนังสือก็ได้ หรือจะมาเรียนอะไรก็ได้ที่ ใช้เป็นงานอดิเรกหรือเพิ่มรายได้ของเขาก็ได้ อายุ 75 ถึง 90 ปี ก็ยังเข้าโรงพยาบาลบ้างออกโรงพยาบาลบ้าง ก็ยังมีคุณค่าต่อ ครอบครัวและชุมชน ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุที่อายุยืนถึง 100 ปี หรือ 100 กว่าปี ก็ต้องพิจารณาว่าเราต้องดูแลอย่างไรจึงจะเหมาะสม ที่สุด”

นายแพทย์เกษมฯ ย้ำว่า รัฐบาลและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นนโยบายเฉพาะ ขณะที่กระทรวงสาธารณสุขต้องรีบกำหนดรูปแบบการดูแล ผู้สูงอายุที่ช่วยตัวเองไม่ได้ ลูกหลานไม่มี เราจะทำอย่างไรให้ คุณค่าความเป็นมนุษย์ยังมีอยู่ จนกระทั่งเขาลิ้นลม เราจะปล่อย ทิ้งปล่อยขว้างไม่ได้

พัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ ส่งเด็กถึงฝั่งฝัน

เมื่อที่มงานฯ เรียนถามถึง “ปัญหาที่ทำให้เด็กไทย ก้าวไปไม่ถึงฝั่งฝันเกิดขึ้นจากสาเหตุใด” ท่านองคมนตรีฯ กล่าวว่ ปัญหาอยู่ที่นโยบายของรัฐและการตีความหลักการ

ของประชาธิปไตยที่แต่ละฝ่ายตีความแตกต่างกัน ซึ่งหลักการประชาธิปไตยทางตะวันตก เน้นเรื่องเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ

“ผมคิดว่าถ้าเราจะออกแบบประชาธิปไตย เป้าหมายของประชาธิปไตยอันดับแรกคือ ภราดรภาพ เมื่อออกแบบแล้ว ต้องทำให้คนไทยเป็นพี่เป็นน้องกัน ไม่ใช่ศัตรูกัน ถ้าออกแบบแล้วได้ศัตรูแปลว่าออกแบบผิด ตกลงเป้าหมายของประชาธิปไตยคือภราดรภาพ ความเป็นพี่เป็นน้องกัน สอง คำว่าเสรีภาพคืออะไร เสรีภาพคือบ้านเมืองต้องจัดนโยบาย และจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้ทุกคน ให้เขาพัฒนาเต็มตามศักยภาพของเขา ไม่ว่าจะเป็นเด็กออทิสติก เด็กดาวซินโดรม เด็กปกติ เด็กจน เด็กรวย ระบบทำได้ใหม่ ให้ทุกคนสามารถไปตามฝันได้”

“ตรงนี้ก็เป็นเรื่องของระบบ เพราะว่ารัฐสามารถจัดสรรจัดนโยบายได้สบาย เพราะฉะนั้นเสรีภาพคืออะไร เสรีภาพคือการที่รัฐ จัดสิ่งที่จะทำให้คนไทยทุกคน พัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ เด็กพัฒนาอย่างไร ผู้ใหญ่พัฒนาอย่างไร คนแก่พัฒนาอย่างไร อย่าไปมองว่ามันไปสุดตรอก ไม่ใช่ การพัฒนามนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะฉะนั้นตรงนี้ผมคิดว่าอยู่ที่รัฐ ส่วนข้อสามความเสมอภาค ความเสมอภาคในความหมายของผม ความเสมอภาคหมายความว่า ทุกคนคนไทยทุกคน ต้องรับผิดชอบ ต่อกฎหมายเท่ากัน รับผิดชอบต่อกฎเกณฑ์สังคมเท่ากัน และรับผิดชอบต่อคุณธรรมและศีลธรรมเท่ากัน อันนี้คือความเสมอภาค ไม่ใช่ว่าฉันจะใช้หน้าร้านฉันตั้งแผงขายของใครจะว่าอะไร อันนั้นไม่ใช่ อันนั้นไปเบียดเบียนสาธารณะ”

สรุป

นายแพทย์เกษมฯ กล่าวว่า ถึงเวลาแล้วที่ต้องพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย เพราะวันนี้เรารู้กันอยู่ว่า ในการจัดลำดับคุณภาพคนทั่วโลกของคนไทยสอบตก คือต่ำกว่าครึ่งของประเทศร้อยละประเทศ เราอยู่ในอันดับที่ 70-80

“ประเทศเรานะครับ เราต้องนึกว่าประเทศไทยของเราไม่กระจอก ประเทศไทยยิ่งใหญ่ นะครับ คนเรามี 65 ล้านคน พื้นที่เรามี ห้าแสนกว่าตารางกิโลเมตร ประวัติศาสตร์เรารุ่งเรืองมา 700 - 800 ปี เอาใกล้ๆ นะครับ เมื่อ 30 - 40 ปีก่อน ประเทศไทยเป็น 1 เป็น 2 ในอาเซียน แต่วันนี้เกิดอะไรขึ้น โดยเฉพาะในสิบปีหลัง เราเรียกว่าทศวรรษแห่งความมืดมน เพราะว่าอะไรก็ตาม ถ้าอะไรเป็นของดีเราจะอยู่ตรงกัน แต่อะไรที่เป็นของชั่วเราจะอยู่บนๆ เช่น คอร์รัปชันเรามากที่สุด แต่คุณภาพมนุษย์ทำไม่อยู่ข้างล่าง อันนี้ผมคิดว่าไม่ใช่โจทย์ของคนใดคนหนึ่ง เป็นโจทย์ของคนไทยทุกคน ผมว่าเราทำได้ เราต้องเชื่อมั่นประเทศไทย เราไม่กระจอก ต้องพูดตลอดเวลา แล้วเราจะยิ่งใหญ่ได้”

นายแพทย์เกษมฯ ทั้งท้ายถึงคนไทยทุกคนว่า จริงๆ แล้วประเทศไทยมีสิ่งดีๆ มากมาย และรักใคร่ปรองดองกัน มายาวนาน ถ้าคนไทยช่วยกัน โดยเริ่มต้นจากการช่วยคนที่ใกล้ตัวเราที่สุด เมื่อหลอมรวมกันแล้ว จะช่วยพัฒนาประเทศไปสู่ความสุขร่วมกันได้อย่างยั่งยืน และก้าวไปข้างหน้าได้ไม่แพ้ใครในโลก

“ในเรื่องความเป็นผู้หญิง ผู้ชาย บ้านเราไม่ค่อยมีปัญหา ตั้งแต่โบราณแล้ว เราอย่าไปตื่นตระหนกเหมือนบางประเทศในยุโรป ซึ่งเขามีปัญหา เขามีปัญหามากเลยในเรื่องของผู้หญิงผู้ชาย ผมอยากให้เรามาดูปัญหาเรื่องเด็ก เรื่องผู้ใหญ่ และเรื่องผู้สูงอายุ ทั้งหญิง ทั้งชายเหมือนกัน เป็นคนเท่ากัน เรื่องความเสมอภาคมีอยู่แล้ว แต่ต้องมีนโยบายเฉพาะ ของแต่ละช่วงอายุ เพื่อจะได้จัดสรรทรัพยากรให้ถูกต้อง และส่งเสริมให้ทุกคนมีคุณค่า คนทุกคนก็จะสามารถจะแบ่งปันได้เต็มที่ และเป็นกำลังของส่วนรวมในที่สุด” ■■■

ก้าวสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

...ประเด็นท้าทายในอนาคต*

อริพงษ์ ธีรฤกษ์เรืองโชค** / ณัฏฐา ทนุกกิต***

เรื่องเด่นประจำฉบับนี้ ขอนำเสนอสาระเกี่ยวกับการกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งอยู่ระหว่างเตรียมการจัดทำ และ สศช. ได้มีการจัดประชุมหารือระหว่างผู้บริหารเพื่อรับทราบผลการพัฒนาในระยะ 2 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และหารือถึงประเด็นท้าทายที่ควรนำมาพิจารณาประกอบการกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 โดย สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ผลการพัฒนาในระยะ 2 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ในระยะ 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลายประการ ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนา อาทิ การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง สศช. จึงได้จัดทำรายงานการติดตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะ 2 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ผ่านการประเมินผลกระทบการพัฒนาด้วยดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ทั้งนี้ ผลการประเมิน พบว่า

1. ภาพรวมความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย อยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าดัชนีปรับตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 71.68 ในปี 2555 เป็นร้อยละ 72.15 ในปี 2556 มีปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลทางบวกในด้านชุมชนที่มีความ

เข้มแข็งเพิ่มขึ้น ขณะที่ปัจจัยบั่นทอนทางลบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุลที่ปรับตัวลดลง คุณภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินลดลง ส่วนปัจจัยที่ค่อนข้างทรงตัว คือ การมีสุขภาพอะ ครอบคลุมอบอุ่น เศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและเป็นธรรม ขณะที่สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาลยังอยู่ในระดับที่ต้องเร่งแก้ไข

2. ผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม การกระจายรายได้ พบว่า ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจยังตกอยู่กับกลุ่มคน 20% ที่รวยที่สุดมากกว่าร้อยละ 50 ประชากรที่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพ ครอบคลุมหลักประกันสุขภาพคิดเป็นร้อยละ 99.87 แรงงานนอกระบบประกันสังคมที่เข้าถึงระบบสวัสดิการสังคมของกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.28 ในปี 2555 เป็น ร้อยละ 4.01 ในปี 2556 คะแนนภาพลักษณ์การคอร์รัปชั่นของไทยลดลงจาก 37 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 ในปี 2555 เหลือ 35 คะแนนในปี 2556 ดัชนีสันติภาพโลกของประเทศไทยมีคะแนน 2.378 ในปี 2556 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 2.303 ในปี 2555

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน การศึกษาเฉลี่ยของคนไทยในระยะ 2 ปีแรกของแผนฯ อยู่ที่ 8.0 ปี ต่ำกว่าเป้าหมายที่

* เรียบเรียงจากรายงานสรุปผลการระดมความคิดเห็นในการสัมมนาเชิงปฏิบัติการผู้บริหารระดับสูง สศช. เรื่อง “ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12” วันเสาร์ที่ 30 สิงหาคม 2557 ณ ลำพวา อัมพวา รีสอร์ท จังหวัดสมุทรสงคราม

** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ ***นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

กำหนดไว้ 12 ปี อัตราเพิ่มของการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อ 5 อันดับแรก ได้แก่ โรคหัวใจ เบาหวาน หลอดเลือดสมอง ความดันโลหิตสูง และมะเร็ง มีแนวโน้มลดลง ผลผลิตภาพแรงงานลดลงจากร้อยละ 5.22 ในปี 2555 เหลือร้อยละ 2.98 ในปี 2556 ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ร้อยละ 3.0 ต่อปี บุคลากรทางด้านการวิจัยและพัฒนา มีสัดส่วนต่ำกว่าเป้าหมาย โดยจำนวนผู้ทำงานด้านการวิจัยและพัฒนาเทียบเท่าเต็มเวลาลดลงจาก 9.01 คนในปี 2552 เหลือ 8.0 คน ในปี 2554 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ 15 คน ดัชนีครอบคลุมอุปสงค์ลดลงจากร้อยละ 68.31 ในปี 2555 เป็นร้อยละ 66.28 ในปี 2556

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน สัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรร้อยละ 11.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 16.0 ขณะที่การผลิตสินค้าเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจ อาทิ ยางพารา มันสำปะหลัง แต่ต้นทุนการผลิตโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน สัดส่วนรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรต่อรายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตร ลดลงจากร้อยละ 36.56 ในปี 2555 เป็นร้อยละ 36.23 ในปี 2556 พื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามยังมีความผันผวน การผลิตพลังงานทดแทนมีปริมาณเพิ่มขึ้น อาทิ เอทานอล ผลิตเพิ่มขึ้นจาก 1.34 ล้านลิตร/วัน ในปี 2555 เป็น 2.50 ล้านลิตร/วัน ในปี 2556 ไบโอดีเซล ผลิตเพิ่มขึ้น 2.40 ล้านลิตร/วัน ในปี 2555 เป็น 2.67 ล้านลิตร/วัน ในปี 2556

4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศชะลอตัวลงจากร้อยละ 6.4 ในปี 2555 เป็นร้อยละ 2.9 ในปี 2556 เป็นผลจากการชะลอตัวของอุปสงค์ภายในประเทศ อัตราเงินเฟ้อร้อยละ 2.18 อยู่ในกรอบเป้าหมายไม่เกินร้อยละ 3.5 ผลภาพการผลิตรวมลดลงเป็นร้อยละ 0.37 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 ต่อปี อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจปรับตัวดีขึ้นจากอันดับที่ 30 ในปี 2555 เป็นอันดับที่ 27 ในปี 2556 แต่ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ให้เป็นอันดับที่ 16

ค่าใช้จ่ายและการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 0.37 ในปี 2556 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดว่าไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.0 สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ลดลงเป็นร้อยละ 14.0 ในปี 2556 เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดให้ต่ำกว่าร้อยละ 15 แต่การเพิ่มสัดส่วนการขนส่งทางรางยังต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 5.0 สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนต่อการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย (ไม่รวม NGV) มีทิศทางเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.9 ในปี 2556 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด คือไม่น้อยกว่าร้อยละ 19.0

5) ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ดัชนีความสามารถการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Enabling Trade Index: ETI) ของประเทศไทยในปี 2556 ไม่แตกต่างจากปี 2555 โดยได้คะแนนรวม 4.2 คะแนนและอยู่ในอันดับที่ 57 อันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจในภาพรวมลดลง จากอันดับที่ 17 ในปี 2555 มาอยู่ในอันดับที่ 18 ในปี 2556 จากทั้งหมด 185 ประเทศ สัดส่วนการใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลงทางการค้าเสรีต่อมูลค่าส่งออกรวมดีขึ้น จากร้อยละ 47.32 ในปี 2555 เป็น 57.91 ในปี 2556 ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือร้อยละ 50 อัตราการเติบโตของมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาค ชะลอตัวลงจากร้อยละ 2.23 ในปี 2555 เป็นร้อยละ 1.51 ในปี 2556 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ 15.0 ต่อปี

6) ยุทธศาสตร์ที่ 6 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน พื้นที่ป่าไม่มีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 31.57 ของพื้นที่ประเทศจากร้อยละ 33.65 ในปี 2555 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้เพิ่มพื้นที่ป่าไม่ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ ขยายพื้นที่ชลประทานครอบคลุมพื้นที่ต่างๆ ได้มากขึ้น 481,405 ไร่ สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้เพิ่มพื้นที่ชลประทานเฉลี่ยปีละ 200,000 ไร่ ปัญหาการลดและควบคุมมลพิษยังดำเนินการได้ต่ำกว่าเป้าหมาย การกำจัดขยะชุมชนอย่างถูกหลักสุขาภิบาลลดลงเหลือร้อยละ 27 ขณะที่การนำขยะกลับมาใช้ใหม่มีแนวโน้มลดลงเหลือเพียงร้อยละ 19 ในปี 2556 จากร้อยละ 26 ในปี 2554

ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 สัดส่วนคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำหลักและแม่น้ำสายสำคัญที่อยู่ในเกณฑ์ตั้งแต่พอใช้ขึ้นไปลดลงต่ำกว่าเป้าหมายของแผนฯ ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80 เล็กน้อย

จากผลการประเมินข้างต้นจะเห็นได้ว่าแม้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะ 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฉบับที่ 11 จะมีความก้าวหน้าเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายในหลายประเด็นการพัฒนา แต่ยังมีอีกหลายประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการ อาทิ เร่งรัดให้มีกฎหมาย นโยบาย การจัดสรรทรัพยากรและสิทธิทางทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรม เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับทุกประเภทการศึกษา ควบคู่กับการพัฒนา/ปลูกฝังเด็กและเยาวชนบนรากฐานของคุณธรรม (3) สร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรรุ่นใหม่ เป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้ภาคเกษตรและการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เหมาะสม เร่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิด ทั้งในกรอบทวิภาคี อนุภูมิภาค และอาเซียน และเร่งฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่ป่าไม้

แนวทางการจัดทำแผนพัฒนา ฉบับที่ 12

ในการยกร่างแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 สศช. เห็นว่าควรมีการวิเคราะห์ปัจจัยผลกระทบแทนการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก รวมถึงต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาช่องว่างของการพัฒนาใน 3 เรื่องใหญ่ หรือเรียกว่า 3 Gaps ได้แก่ ช่องว่างของผลิตภาพ (Productivity Gap) ช่องว่างของความยั่งยืน (Sustainability Gap) และช่องว่างของสวัสดิการ (Welfare Gap) โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับ “ฐานราก” ให้เป็นฐานสำหรับคนในชุมชน (Minor Sector) โดยใน Welfare Gap ต้องสามารถระบุถึงการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection Floor) สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะแต่ละกลุ่มเป้าหมายให้ครบและตรงกับบริบทของแต่ละกลุ่มเป้าหมายและการพัฒนานวัตกรรมที่เชื่อมต่อการดำรงชีวิตและภาคอุตสาหกรรม ทั้งนี้ แผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ควรเป็นแผนที่สามารถระบุ “จุดเน้น” หรือจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาในช่วง 5 ปีของแผนฯ โดยการพัฒนาในแต่ละมิติ มีกรอบทิศทางซึ่งนำไปสู่จุดเน้นที่จะ

เป็นประเด็นท้าทายของการพัฒนาเฉพาะด้าน ดังนี้

1. กรอบทิศทางและประเด็นท้าทายด้านเศรษฐกิจมหภาค

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ควรมุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อเป็นเครื่องทางการเปลี่ยนผ่านประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยต้องเน้นการเพิ่มผลิตภาพการผลิต (Productivity) และการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ (Investment) เนื่องจากกำลังแรงงานจะเริ่มหดตัวในปี 2561 ซึ่งจะทำให้แรงขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากแรงงานเป็นศูนย์ นอกจากนั้นในปี 2570 การขยายตัวของประชากรจะเริ่มทรงตัวก่อนปรับตัวลดลงซึ่งทำให้อุปสงค์และภาคเศรษฐกิจในประเทศไม่ขยายตัวเช่นเดียวกับญี่ปุ่น เว้นเสียแต่จะสามารถทำให้รายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นอย่างเพียงพอในช่วงครึ่งแรกของการเปลี่ยนผ่านจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ดังนั้น แผนฯ 12 จะต้องเป็นแผนที่มีความชัดเจนในเรื่องการเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการลงทุน รวมทั้งประเด็นสำคัญอื่นๆ ตามแนวทาง 9 ข้อ ตามที่สภายานเศรษฐกิจนำเสนอเพื่อขับเคลื่อนรายได้ต่อหัวให้เพิ่มขึ้นเป็น 8,648 ดอลลาร์ สหรัฐ. นอกจากนั้น ในด้านการศึกษาจะต้องตอบโจทย์ทั้งด้านการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานไปพร้อมกัน

ในส่วนของภาคการเงินจะต้องพัฒนาทั้ง 2 ระดับ คือ สถาบันการเงินเอกชนขนาดใหญ่ (ธนาคารพาณิชย์ต้องได้รับการพัฒนาทางด้านขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน) และการเงินฐานรากที่จะต้องพัฒนาให้สามารถให้บริการเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้เกิดการออมในทุกระดับของประชากรไม่ว่าจะเป็นผู้มีรายได้สูงหรือรายได้ต่ำ

ที่สำคัญ ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ระบบเทคโนโลยีจะมีบทบาทมากขึ้น ทั้งในด้านของการนำมาใช้ในการเรียนรู้ซึ่งควรนำสื่อด้านเทคโนโลยีมาใช้ในภาคการศึกษาให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาทั้งภายในระบบและภายนอกระบบ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีทางปัญญา และเศรษฐกิจสร้างสรรค์

2. กรอบทิศทางและประเด็นท้าทายด้านขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ควรมุ่งให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างผลิตภาพแรงงาน (Labor Productivity) ไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพประชากรในภาคสังคมทั้งในด้านการกระจายรายได้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และการแก้ปัญหาความยากจน พัฒนาศักยภาพและความเชื่อมโยงภาคการผลิต (Real Sector) โดยให้ความสำคัญกับการกระจายความเจริญไปยังระดับภูมิภาคเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาภาคเศรษฐกิจขณะเดียวกัน ยังต้องกำหนดแนวทางเพื่อรองรับปัญหาโครงสร้างประชากรที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทั้งในด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุตามสิทธิขั้นพื้นฐานและผลกระทบในด้านของกำลังแรงงาน (Labor Force) ที่จะเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน (Labor Supply) ในภาคเศรษฐกิจ และการสร้างผู้ประกอบการในสังคมไทยให้มากขึ้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในภาคเศรษฐกิจและสร้างรากฐานของภาคการผลิตให้มีความเข้มแข็งและลดการพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ

นอกจากนี้ จำเป็นต้องมีแนวทางการสร้างเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรและการลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เชื่อมโยงกัน โดยในส่วนของภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเกษตร ควรกำหนดว่าสินค้าเกษตร/ อุตสาหกรรม/ บริการใดที่มีศักยภาพ เพื่อให้เป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจในอนาคต รวมทั้งการกำหนดพื้นที่ (Zoning) ให้สอดคล้องกับศักยภาพโดยให้ชุมชนสามารถประเมินและพัฒนาศักยภาพได้เอง

สำหรับการสร้างความเข้มแข็งในภาพรวมการลงทุน ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจภาคเอกชน นอกจากเรื่องภาษีให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี ควรพิจารณาการพัฒนาและปรับใช้นวัตกรรมเพื่อให้เกิดอุตสาหกรรมและกิจการรูปแบบใหม่ๆ ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้เศรษฐกิจอย่างยั่งยืนรวมทั้งสนับสนุนการลงทุนที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

3. กรอบทิศทางและประเด็นท้าทายด้านโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยผ่านการลงทุนที่จะเกิดขึ้นโดยกรอบแนวคิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะอยู่ภายใต้ประเด็นการเติบโตสีเขียว ความมั่นคงภายในประเทศ และการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบ (AEC Full Phase) ในขณะที่ ทิศทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะเน้นประเด็นการกำกับดูแล อัตราค่าบริการ และความสามารถในการแข่งขันในภูมิภาคของทุกสาขา โดยจะเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งทางราง และทางน้ำเป็นหลัก เนื่องจากมีแรงขับเคลื่อนจากภาคสังคมอย่างกว้างขวาง

สำหรับทิศทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะมุ่งเน้นการยกระดับระบบอำนวยความสะดวกทางการค้าและการจัดการโซ่อุปทานเพื่อความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจ โดยเน้นภาค Real Sector ให้สอดคล้องกับทิศทางการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ส่วนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน จะต้องพิจารณาถึงผลกระทบต่อโครงสร้างตลาด การกำกับดูแล อัตราค่าบริการ เพื่อให้การแข่งขันระหว่างผู้ให้บริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมทั้งต่อผู้ให้บริการตนเองและผู้รับบริการ (ประชาชน) ขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสื่อสาร ภูมิสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ควรทบทวนบทบาทของหน่วยงาน และสร้างแนวทางการพัฒนาของตนเองให้สอดคล้องกับบริบทการแข่งขันที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้รับบริการ (ประชาชน) ตลอดจนการเชื่อมโยงเพื่อสนับสนุนระบบเศรษฐกิจอื่นๆ

4. กรอบทิศทางและประเด็นท้าทายด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 การพัฒนาเชิงพื้นที่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ (1) พื้นที่ Eastern Sea Board (ESB) (2) เขตเศรษฐกิจพิเศษ

และ (3) การสนับสนุนโครงการทำเรื่อน้ำลึกทวาย ซึ่งเป็นการดำเนินงานต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดย Eastern Sea Board (ESB) จะมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากอุตสาหกรรมบริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยองอย่างครบวงจร ทั้งการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ลดผลกระทบทางสังคม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อมุ่งสู่การเป็นเมืองนิเวศน์ส่วนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะเน้นการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมในการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีแผนจะดำเนินโครงการติดตามประเมินผลการพัฒนาพื้นที่ระยะแรกเพื่อรับทราบข้อมูลตอบกลับ มาใช้ในการปรับปรุงแนวทางการสนับสนุนและการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ระยะต่อไป

สำหรับการสนับสนุนโครงการทำเรื่อน้ำลึกทวาย จะเน้นการพัฒนาในมิติต่างๆ เพื่อการเชื่อมโยงโครงการฯ กับพื้นที่เศรษฐกิจหลักของไทยให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น อาทิ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า และการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทยในพื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ (SEC) รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่ด้านชายแดนทั้งไทย-เมียนมาร์ และไทย-กัมพูชา เพื่อให้การค้าและการคมนาคมขนส่งเป็นไปอย่างไร้รอยต่อ อันจะส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคอย่างสมบูรณ์

ทั้งนี้ การกำหนดแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เพื่อระบุสภาพปัญหาที่สำคัญของพื้นที่ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ในแต่ละพื้นที่อย่างชัดเจน อาทิ การศึกษาเพื่อกำหนดปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจอย่างชัดเจน เช่น การส่งเสริมการลงทุน สิทธิประโยชน์ ภาคการผลิตและบริการ เป็นต้น ขณะที่ การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่สามารถใช้แผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เป็นเครื่องมือการแปลงแผนชาติสู่พื้นที่ได้ ซึ่งส่วนกลางจำเป็นต้องสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม และไปสู่การกระจายการพัฒนาอย่างแท้จริง การอยู่ร่วมกัน โดยคำนึงถึงสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. กรอบทิศทางและประเด็นท้าทายด้านการส่งเสริมภาคเกษตร

การพัฒนาเศรษฐกิจในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ควรส่งเสริมให้เกิดการใช้วัตถุดิบจากภาคเกษตรในประเทศ (Local Content) ควรศึกษาผลิตภาพการผลิตภาคเกษตรที่ต้องให้สะท้อนความสามารถในการผลิตของแรงงานภาคเกษตรอย่างแท้จริง เนื่องจากที่ผ่านมาเป็นการวัดจากจำนวนคนยังไม่สามารถวัดจากชั่วโมงการทำงานของแรงงานเกษตรได้ ขณะเดียวกัน ยังต้องให้ความสำคัญกับการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพื่อทดแทนแรงงานที่ขาดแคลน

นอกจากนี้การพัฒนาเทคโนโลยีควรให้ความสำคัญกับการเข้าถึงเทคโนโลยีด้วย โดยเฉพาะภาคการเกษตรและควรกำหนดการพัฒนา Sector ในระดับภาคหรือพื้นที่ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับพื้นที่หรือเกษตรกรได้อย่างแท้จริง เนื่องจากที่ผ่านมาเป็นนโยบาย เช่น การรับจำนำข้าว พบว่าประโยชน์กลับไปอยู่กับภาคอุตสาหกรรม (โรงสี) ขณะที่เกษตรกรหรือพื้นที่ไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร

สำหรับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัยในระดับพื้นที่ ซึ่งพบว่าการดำเนินงานยังไม่มีอย่างต่อเนื่องนั้นต้องเร่งพัฒนาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวทั้งในเรื่ององค์ความรู้ กระบวนการ และนวัตกรรมให้เพียงพอ นอกจากนี้ ต้องกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุในภาคเกษตรทำให้ประสบปัญหาองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาหายไป เนื่องจากขาดการถ่ายทอดความรู้ในการทำการเกษตร

6. กรอบทิศทางและประเด็นท้าทายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากประเด็นท้าทายการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนาคต พบว่า มีปัจจัยหลายด้านที่จะมากระทบทั้งในเรื่องวาระการพัฒนาหลังปี 2015 และการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ศตวรรษแห่งเอเชียและแนวโน้มทางเศรษฐกิจ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งปัจจัยภายในจาก

แนวโน้มการลดลงของสต็อกของทรัพยากรธรรมชาติ และ การเพิ่มขึ้นของมลพิษ

ดังนั้น กรอบทิศทางการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ควรให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม การปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำ การเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การขับเคลื่อนประเทศสู่เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการจัดการมลพิษและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนควรใช้สื่อประเภทต่างๆ เพื่อส่งเสริม การศึกษานอกระบบให้เกิดความตระหนักเกี่ยวกับการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7. กรอบทิศทางและประเด็นท้าทายด้าน การกระจายอำนาจ

แนวคิดการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ต้อง ให้ความสำคัญกำหนดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค เปลี่ยนแนวคิดที่มองกรุงเทพมหานครและเมืองศูนย์กลาง ความเจริญเป็นตัวตั้ง ซึ่งทำให้เกิดการกระจายแบบกระจุก มาเป็นแนวคิดการพัฒนาภาคเพื่อสร้างความเข้มแข็งของ ประเทศ ซึ่งมองทุกจังหวัดเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทต่อการพัฒนา ประเทศตามศักยภาพและโอกาสของแต่ละพื้นที่ โดยใช้แผน พัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เป็นเครื่องมือการพัฒนาจังหวัด ให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ในการกำหนด เป้าหมาย ควรดำเนินการจาก Bottom-Up ซึ่งเป็นการสะท้อน ความต้องการของพื้นที่ และได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากกว่าการ กำหนดจากส่วนกลาง อาทิ เป้าหมายการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา พื้นที่ เป็นการช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาภาคการผลิตในแต่ละ พื้นที่ถูกมองข้าม ส่งผลให้รูปแบบ และกระบวนการผลิต ต่างๆ ที่เกิดขึ้นไม่มีการพัฒนาไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของแต่ละสินค้าได้

ทั้งนี้ ทิศทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ด้านการกระจายอำนาจ ที่น่าสนใจ อาทิ การเสริมสร้างการ ดำเนินงานในลักษณะการบูรณาการระหว่างองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น (อปท.) ด้วยกัน และการบูรณาการระหว่าง อปท.

กับส่วนราชการอื่น การพัฒนาระบบสนับสนุนการถ่ายโอน ภารกิจจากส่วนราชการให้แก่ อปท. ส่งเสริมการกระจาย อำนาจทางการเมืองคลังให้แก่ อปท. เพื่อพัฒนาศักยภาพการเงิน การคลังของ อปท. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับ อปท. พัฒนาการกำกับดูแล อปท. ที่เหมาะสม ปรับระบบ บริหารนโยบายกระจายอำนาจให้มีพลังขับเคลื่อน และ ปรับปรุงระบบการติดตามประเมินผลในระดับพื้นที่และควรให้ ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับคนต่างชาติดั้งเดิม ซึ่งเป็นปัญหาการพัฒนาในระดับพื้นที่ที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานในพื้นที่ โดยต้องกำหนดเป้าหมายการ พัฒนาในระดับภาคที่ชัดเจนเพื่อให้การแปลงนโยบาย และ ขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ สู่ระดับปฏิบัติในพื้นที่เป็นรูปธรรม และสามารถติดตามความก้าวหน้าได้

8. กรอบทิศทางและประเด็นท้าทายด้าน สังคม

แนวคิดการพัฒนาด้านสังคมในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 พิจารณาจากฉากทัศน์สังคมไทยในอนาคต 6 แบบ ได้แก่ (1) สังคมที่เป็นผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (2) สังคมที่เป็น บัณฑิตนิยมมากขึ้น (3) สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม (4) สังคม แห่งเทคโนโลยี (5) สังคมเมืองกลืนชนบท และ (6) สังคม ที่เหลื่อมล้ำและมีปัญหาความขัดแย้ง นำมาสู่กรอบทิศทาง การพัฒนาด้านสังคมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม เชิงรุก เน้นการพัฒนาที่สมดุล โดยด้านสังคมต้องมีการวาง รากฐานที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็ก จนถึงวัยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นฐานนำไปสู่การสร้างศักยภาพการ เติบโตของประเทศ รวมทั้งต้องมีการสร้างความเข้มแข็งของ เครือข่ายทางสังคมในการแก้ปัญหาอุปสรรคที่ฝังรากลึกอยู่ ในสังคมไทย ควบคู่กับด้านเศรษฐกิจ ซึ่งการดำเนินงานของ ภาครัฐกิจต้องก่อให้เกิดการพัฒนาสังคม มีความรับผิดชอบ ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ การกำหนดประเด็นการในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะประกอบด้วยประเด็นต่อเนื่องจากแผนฯ 11 ที่ และประเด็นใหม่ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่พิจารณาจาก ฉากทัศน์สังคมไทยในอนาคต ดังนี้

1) ประเด็นต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนตลอดช่วงชีวิต โดยเน้นมาตรการเชิง

คุณภาพและมาตรการเฉพาะกลุ่มให้ตรงกับปัญหา การลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคน/กลุ่มอาชีพ และช่วงวัยในสังคม การสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคม/สวัสดิการทางสังคมที่มีคุณภาพ การส่งเสริมธรรมาภิบาล โดยจัดการทุจริตประพฤติดีมิชอบและการบริหารจัดการที่โปร่งใส การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน โดยพัฒนาศักยภาพความรู้ และส่งเสริมพลังอำนาจของชุมชนบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) ประเด็นใหม่ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ได้แก่ การพัฒนาทุนมนุษย์ที่เอื้อต่อศักยภาพการเจริญเติบโตของประเทศ (growth potential) โดยมุ่งเน้นการปลูกฝังค่านิยมหลักของคนไทยให้อยู่ในวิถีชีวิต และการเพิ่มศักยภาพของประชากรไทยให้สนับสนุนต่อการเจริญเติบโตของประเทศ การพัฒนาความเข้มแข็งของทุนทางสังคมไทย โดยสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับครอบครัวไทย และรักษา/ฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม การพัฒนาระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยปรับสมดุลการใช้

เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ซึ่งสร้างสรรค์ และเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการความเสี่ยงทางสุขภาพ และการลดความขัดแย้งในสังคม โดยใช้สัญญาประชาคมรูปแบบใหม่เป็นแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้ง

ที่สำคัญ การกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาทางสังคมในระยะต่อไป ยังต้องคำนึงถึงการวางแนวทางการพัฒนาให้รอบด้านและทั่วถึง อาทิ การให้ความสำคัญกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ต้องตระหนักว่าเป็นเรื่องที่ไม่ได้กระทบกับผู้สูงอายุอย่างเดียว แต่กระทบกับทุกวัย ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักและการพัฒนาคนทุกช่วงวัยเพื่อรองรับในการอยู่ในสังคมผู้สูงอายุ เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทดแทนแรงงาน การเข้าถึงเทคโนโลยี ทักษะคนต่อผู้สูงอายุ เป็นต้น หรือเรื่องการกระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แก้ปัญหาความยากจน ต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบางทั้งหลาย อาทิ กลุ่มคนใกล้จนหรือกลุ่มคนรายได้น้อยสุดไม่ให้ตกเป็นคนยากจน รวมไปถึงการพัฒนาแนวทางในการสร้างศักยภาพให้กับกลุ่มคนชั้นกลาง ซึ่งแต่ละกลุ่มต้องมีมาตรการเฉพาะในการพัฒนา

สรุป

นอกจากการกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่ผันผวนรุนแรงแล้ว สศช. ยังให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานดังนี้

1. ปรับรูปแบบของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ให้สามารถระบุแนวทางการพัฒนาสำคัญซึ่งต้องผลักดันสู่การปฏิบัติ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดของแผน และระบุคณะกรรมการระดับชาติด้านต่างๆ ทำหน้าที่รับผิดชอบยุทธศาสตร์หรือแนวทางที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน
2. ปรับปรุงกฎระเบียบการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินและยุทธศาสตร์การจัสตระบบประมาณ โดยระบุการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมกับนโยบายรัฐบาลมาเป็นกรอบการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อนำไปใช้เป็นกรอบการจัดทำยุทธศาสตร์การจัสตระบบประมาณต่อไป
3. เชื่อมต่อการพัฒนาพื้นที่/จังหวัดกับการพัฒนาระดับประเทศให้เป็นภาพเดียวกัน เช่น การกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคที่เชื่อมโยงกับสังคมผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันครอบครัวและให้คนอยู่ในพื้นที่ เป็นต้น รวมทั้งการเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่
4. ผลักดันให้เกิดผลในระดับพื้นที่ โดยบูรณาการปรับปรุงแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับจังหวัด และเพิ่มบทบาทของกลไกหลักในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการการวางแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เช่น ก.น.จ. ให้มีบทบาทสำคัญในการนำแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 มาเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนา
5. พัฒนาเครื่องมือการติดตามประเมินผลการพัฒนาที่สามารถสะท้อนสถานการณ์จริงและตรงตามกลุ่มเป้าหมาย และสามารถนำไปสู่การกำหนดกรอบนโยบาย (policy matrix) ที่เหมาะสมได้ เช่น การวัดผลผลิตภาพแรงงานภาคเกษตรที่ต้องมีการวัดที่สะท้อนรูปแบบการทำงานที่แท้จริงที่ส่วนใหญ่เกษตรกรจะทำงานตามฤดูกาลและทำงานอื่นนอกฤดูกาล เป็นต้น ■■■

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : รูปแบบ และตัวอย่างที่น่าสนใจ

• ญัฐวดี กรทำฉายฤทธิ์*

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ทำให้มีการกระจายงบประมาณจำนวนมากลงสู่ชุมชนผ่านโครงการขององค์กรต่างๆ ทำให้ชุมชนเกิดการปรับตัวและพัฒนาตนเองขึ้นตามลำดับ แม้ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ ความผันผวนทางด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะที่ศีลธรรมเสื่อมโทรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและสังคมออนไลน์ที่สามารถส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบซึ่งอาจบั่นทอนความเป็นปึกแผ่นและความเอื้ออาทรต่อกันของชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม หากชุมชนมีความเข้มแข็ง ก็จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนดำรงอยู่ พร้อมทั้งขยายเครือข่ายความเป็นชุมชนเข้มแข็งให้มากขึ้นได้

ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากผลการประเมินความเข้มแข็งของชุมชนโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า **ชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพิ่มขึ้น** ประชาชนในชุมชนรวมตัวเป็นองค์กรชุมชนเพิ่มจาก

48,774 แห่งในปี 2550 เป็น 143,717 แห่งในปี 2555 ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนและอาชีพ การเป็นสมาชิกและเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มและองค์กรชุมชนต่างๆ เพิ่มขึ้นจาก 5.63 ล้านคน ในปี 2549 เป็น 28.82 ล้านคน ในปี 2554 ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในองค์กรการเงิน 9.64 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 48.10 ของสมาชิกองค์กรชุมชนทั้งหมด มีเงินออมรวมกว่า 13,261 ล้านบาท มีการจัดการความรู้และร่วมกันแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาในด้านต่างๆ มากขึ้น อาทิ การพัฒนาอาชีพ การออมทรัพย์ การศึกษาเพื่อชุมชน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนมีการรวมกลุ่มกับชุมชนใกล้เคียงในลักษณะเครือข่าย ปราชญ์ชาวบ้าน การจัดสวัสดิการของชุมชนเพิ่มขึ้น ครึ่งเรือนที่มีสมาชิกในครึ่งเรือนเป็นสมาชิกองค์กรชุมชนที่จัดสวัสดิการเพิ่มขึ้นจาก 17.20 ครึ่งเรือนต่อพันครัวเรือน ในปี 2550 เป็น 106.57 ครึ่งเรือน ในปี 2555 เพิ่มขึ้นเฉลี่ย

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

17.87 ครึ่งเรือนต่อปี มีการจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน 4,246 กองทุน ครอบคลุมประชากร 2.2 ล้านราย นอกจากนี้ **ชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างต่อเนื่อง** จากการที่รัฐบาลสร้างโอกาสให้คนจนและผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงแหล่งทุนในระบบเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ ผ่านกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการได้ดีเป็นสถาบันการเงินชุมชนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จากร้อยละ 0.94 ของกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดในปี 2551 เป็นร้อยละ 3.78 ในปี 2555 หรือกว่า 3,000 กองทุน

ทุนของชุมชน ปัจจัยแห่งความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนถูกกล่าวถึงอย่างมากซึ่งส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นที่การจัดการ **“ทุนของชุมชน”** ซึ่งไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิตความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน หากมีการจัดการทุนของชุมชนได้ดี ย่อมแสดงให้เห็นว่าชุมชนนั้นมีความเข้มแข็ง

จากแนวความคิดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง คือชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กรในชุมชน กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่เข้มแข็ง รวมทั้งมีความสามัคคีเอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และดำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นหรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถจำแนกปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย **การพึ่งตนเองของชุมชน** คือ ชุมชนที่มีการรวมตัวอย่างมั่นคง สามารถพึ่งพิงตนเองทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรและภูมิปัญญา มีกลุ่มผู้นำ องค์กรในชุมชน และมีกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งมีภาคี

การพัฒนาที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และการ**เกื้อกูลกันในชุมชน** คือมีความรัก ความเอื้ออาทร ความสามัคคี และมีจิตสำนึกต่อชุมชนร่วมกัน ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นถึงลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็ง ดังต่อไปนี้

- สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
- สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชน
- มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ
- สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิดตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน
- สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
- มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คนและมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
- การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
- มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน หรือชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

ตัวอย่างชุมชนที่เข้มแข็งและประสบความสำเร็จ

ตัวอย่างชุมชนที่มีความเข้มแข็งสามารถจัดการทุนในชุมชนและให้เกิดประโยชน์ แก่ปัญหาในชุมชนได้อย่างชัดเจนในรูปแบบต่างๆ อาทิ

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลน้ำผุด อ.เมือง จ.ตรัง “การจัดสวัสดิการเพื่อตอบสนองความต้องการในชุมชน”

กองทุนสวัสดิการชุมชนฯ ก่อตั้งปี 2550 มีคณะกรรมการบริหารจำนวน 7 คน กำหนดให้สมาชิกสมทบ เป็นเงินปีละ 365 บาท โดยมีกรรมการกองทุนฯ ในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งคัดเลือกมาจากผู้นำชุมชนที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือ หมู่บ้านละ 1 คน รวม 12 คน มาร่วมทำงาน อาทิ ประชาสัมพันธ์ชี้แจงเรื่องกองทุนฯ โดยได้จัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต และเพิ่มสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบภัยต่างๆ ทั้งภัยจากธรรมชาติและอุบัติเหตุ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม พายุ ดินโคลนถล่ม ฯลฯ ซึ่งช่วยเหลือเป็นสิ่งของจำเป็นตามความเหมาะสมไม่เกินรายละ 2,000 บาท หรือหากครอบครัวใดที่มีฐานะยากจน บ้านเรือนทรุดโทรม กองทุนฯ ก็จะช่วยเหลือซ่อมแซมบ้านเรือนให้ นอกจากนี้ กองทุนฯ ได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อเป็นทุนในการซื้อวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ และส่งเสริมให้ชาวบ้านที่ผลิตเครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ เช่น กระต่าย ชูตมะพร้าว ด้ามจอบ ด้ามเสียม ด้ามมีด ไม้กวาด เครื่องจักสาน โคมไฟจากช้อนพลาสติก ฯลฯ และทางกองทุนสวัสดิการฯ จะรับซื้อเพื่อนำมาวางจำหน่ายในที่ทำการของกองทุนฯ รวมทั้งร้านค้าโอท็อปในจังหวัดตรัง โดยจะหักกำไรจากการขายจำนวนร้อยละ 20 สมทบเป็นรายได้เข้ากองทุนสวัสดิการฯ

ปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลน้ำผุดมีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 4,059 คน (มีสมาชิกผู้ด้อยโอกาสและคนพิการจำนวน 180 คนที่ไม่ต้องสมทบเงินเข้ากองทุนฯ) มีเงินกองทุนฯ ทั้งหมดประมาณ 2,300,000 บาท มีสมาชิกมาปนกิจสงเคราะห์ประมาณ 800 ราย หากเสียชีวิตก็จะได้รับเงินช่วยเหลือประมาณ 40,000 บาท

ในแต่ละปีกองทุนสวัสดิการฯ นี้ผู้ที่มีเงินสมทบจากสมาชิกประมาณปีละ 1 ล้านบาทเศษ มีรายจ่ายสวัสดิการต่างๆ ปีละ 300,000 บาท และค่าใช้จ่ายในการบริหารงานด้านอื่นๆ 200,000 บาท ดังนั้นกองทุนฯ จะมีรายรับมากกว่ารายจ่ายประมาณปีละ 500,000 บาท สถานะของกองทุนจึงมีความมั่นคง กองทุนฯ ได้จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนขึ้นมา โดยร่วมกับเครือข่ายกองทุนฯ ระดับจังหวัดในนาม “สมาคมสวัสดิการภาคประชาชนจังหวัดตรัง” ขับเคลื่อนงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย “สังคมสวัสดิการ” โดยมีกองทุนสวัสดิการตำบลต่างๆ ในจังหวัดตรังเข้าร่วมจำนวน 97 กองทุนฯ เป้าหมายก็คือ การขยายสวัสดิการให้ครอบคลุมประชาชนทั้งจังหวัด ครอบคลุมทุกมิติ ไม่ใช่เฉพาะการช่วยเหลือสวัสดิการที่เป็นตัวเงินเท่านั้น เช่น ครอบคลุมเรื่องสุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต เป็นต้น

ตำบลเจ้าท่า อ.กมลาไสย จ.กาฬสินธุ์ “ชุมชนพร้อมรับมือกับปัญหาพิบัติภัย”

ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ฯลฯ กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ได้สร้างกลุ่มผู้นำในตำบลขึ้นมามากมาย และเมื่อเกิดปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วมครั้งใหญ่ ในเดือนสิงหาคม 2554 พายุฝนที่พัดเข้าสู่ภาคอีสานทำให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำชีมีมาก เกิดน้ำท่วมทั้งตำบล ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนสัญจรไปมาลำบาก บ้านเรือนทรัพย์สิน และไร่นาเสียหายคิดเป็นพื้นที่ทั้งหมด 16,076 ไร่ คิดเป็นมูลค่าความเสียหายทั้งหมดประมาณ 40 ล้านบาท หลังภัยพิบัติผ่านพ้นไป ในช่วงปลายปี 2554 แกนนำในตำบลจึงได้ประชุมร่วมกันเพื่อสำรวจความเสียหายและเตรียมรับมือกับปัญหาน้ำท่วมที่อาจจะเกิดขึ้นมาอีก ต่อมาในเดือนมกราคม 2555 จึงได้ร่วมกันจัดทำ “โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติตำบลเจ้าท่า” โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จำนวน 500,000 บาท

และได้จัดสรรเงินจำนวน 50,000 บาทไปให้กองทุนสวัสดิการชุมชนที่เพิ่งจะมีการจัดตั้งขึ้นเพื่อตั้งเป็นกองทุนภัยพิบัติ และอีก 50,000 บาทเป็นงบประมาณสำหรับจัดทำแผนผังตำบล มีคณะกรรมการทั้งหมด 25 คน มาจากตัวแทนชาวบ้านทุกหมู่จำนวน 22 คน และมีคณะที่ปรึกษาจาก อบต.จำนวน 3 คน โดยได้จัดทำแผนกิจกรรม ดังนี้ 1) **แผนก่อนน้ำท่วม** การสร้างความเข้าใจและเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาน้ำท่วม รวมทั้งแนวทางการช่วยเหลือตัวเองในเบื้องต้นกับชาวบ้านในระดับหมู่บ้านและตำบล จัดทำแผนซ้อมรับมืออุทกภัย และสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังและรายงานสถานการณ์อุทกภัย 2) **แผนระหว่างน้ำท่วม** มีการจัดตั้งหน่วยช่วยเหลือผู้ประสบภัย จัดให้มีอาสาสมัครเยาวชนเพื่อให้ความช่วยเหลือ และมีกิจกรรมคลายเครียด ตรวจสุขภาพ โดยการประสานงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลเจ้าท่าร่วมกับ อสม. 3) **แผนหลังน้ำท่วม** เป็นการการจัดตั้งกองทุนป้องกันภัยพิบัติตำบลเจ้าท่าเพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการซ่อมแซมบ้านเรือนหรือฟื้นฟูอาชีพ เช่น ซ่อมเมล็ดพันธุ์ การฝึกอาชีพ ฯลฯ เป็นต้น โดยตำบลต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ได้มาเรียนรู้การป้องกันภัยพิบัติและสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกัน โดยมี 9 ตำบลที่เข้าร่วม คือ ตำบลดินดำ ตำบลดงสิงห์ ตำบลขามเปี้ย จังหวัดร้อยเอ็ด ตำบลโพนงาม ตำบลห้วยแอ่ง จังหวัดมหาสารคาม ตำบลดงลิง ตำบลธัญญา ตำบลลำชี ตำบลลาดพัฒนา จังหวัดกาฬสินธุ์

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในหลากหลายมิติ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ มีความรักสามัคคี มีการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อทำให้ทุนของชุมชนสามารถดำรง และเพิ่มพูนขึ้น อาทิ

เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง เน้นการ

กระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการบริหารงานกับท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งโดยบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่

สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และเกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกัน โดยเชื่อมโยงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น พัฒนาต่อยอดสู่วิสาหกิจชุมชน สนับสนุนการพัฒนากลุ่มอาชีพที่ครบวงจรทั้งห่วงโซ่มูลค่า และยกระดับคุณภาพมาตรฐานการผลิตและการบริการให้เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

พัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน ด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการจัดการการเรียนรู้ในชุมชน พัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่น ทั้งจาก ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และจัดให้มีการวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชน การจัดการองค์ความรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านภาษาและ

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหาร และพลังงาน และพัฒนาสถาบันเกษตรกร สหกรณ์ และวิสาหกิจชุมชน ให้เป็นกลไกสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง

พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่าง

สมดุลและยั่งยืน และพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยสนับสนุนแนวทางการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ ตามวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมดั้งเดิม พร้อมทั้งยกระดับขีดความสามารถในการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสนับสนุนกระบวนการวางแผนชุมชนระยะยาว รวมทั้งส่งเสริมบทบาทของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันต่อสถานการณ์

สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นและชุมชน โดยสนับสนุนการจัดการเชิงพื้นที่ พัฒนากลไกการจัดการร่วมที่ประกอบ

ด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน รวมทั้งการจัดตั้งสภาสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่น เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาของภาครัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

การพัฒนาให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทุกภาคส่วนควรให้ความสนใจในการร่วมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยร่วมส่งเสริมให้เกิดกระบวนการต่างๆ ดังนี้

1. กระบวนการให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง เช่น การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ทำให้คนในชุมชนหยิบยกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของตนเองขึ้นมาแก้ไข และหากปัญหาเป็นเรื่องที่เกินศักยภาพของชุมชนที่จะทำ ภาครัฐควรเข้ามาให้การสนับสนุนในการนำแผนการพัฒนาชุมชน มาทำให้เกิดเป็นรูปธรรม

2. กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชนการฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ทั้งในรูปแบบการรวมกลุ่ม การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ เป็นต้น และสร้างเครือข่ายในการพัฒนาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งชักชวนภาคีการพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดพลังในการพัฒนา ต่อไป

สรุป

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการจัดสวัสดิการของชุมชน และการจัดการความรู้และร่วมกันแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้น ซึ่งปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชน คือ การพึ่งตนเองของชุมชน และการเกื้อกูลกันในชุมชน ขณะที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในหลากหลายมิติ เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ มีความรักสามัคคี มีการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังนั้นทุกภาคส่วนควรร่วมส่งเสริมให้เกิดกระบวนการ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเองและร่วมการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความรักสามัคคี มีการเรียนรู้ สามารถจัดการทุนของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชนได้ ■ ■ ■

เอกสารอ้างอิง

ฉวีวรรณ สุวรรณภา, ผศ. “การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน :, มิติทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี”

สารนิพนธ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ปี ๒๕๕๓

นพดล เหล่ากอ “ชุมชนเข้มแข็งทางเลือกใหม่ของการพัฒนา” ออนไลน์ เข้าถึงได้จาก

<http://www.gotoknow.org/posts/32079g>, เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2557

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. “น้ำผุดโมเดล” ก้าวอย่างสู่สังคมสวัสดิการคนเมืองจริง” ออนไลน์ เข้าถึงได้จาก

HTTP://WWW.CODI.OR.TH/INDEX.PHP?OPTION=COM_FLEXICONTENT&VIEW=ITEM

I&ID=3651:2014-06-09-04-46-46

สุวัฒน์ กิขุนทด. “จัดการภัยพิบัติโดยชุมชนที่ตำบลเจ้าท่า” ออนไลน์ เข้าถึงได้จาก

<http://www.codi.or.th/index.php/news/documentary-community/135-feature-articles-and-community-self-management/3060-2013-07-17-05-04-33> เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2557

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559” , บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, กรุงเทพฯ: 2555

-----, “รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11”, กรุงเทพฯ: 2556

แนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย

● กลุ่มงานพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน*

บทนำ

ในต่างประเทศการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ ส่งเสริมการส่งออกและแก้ปัญหาการว่างงาน สำหรับประเทศไทยอยู่ระหว่างการผลักดันให้เกิดการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษขึ้น โดยมีการตั้งกลไกระดับชาติเพื่อเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการให้การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเกิดผลเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงนโยบายการพัฒนาในประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ ทั้งการเปิดประเทศของเมียนมาร์เพื่อเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศ การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ใน สปป.ลาว การส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติในกัมพูชา และการยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศมาเลเซีย รวมทั้งการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 ก่อให้เกิดโอกาสและภาวะคุกคามต่อการพัฒนาของไทย ดังนั้น การวางแผนทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอย่างเหมาะสมจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่พัฒนาและประเทศไทยโดยรวม

ความหมาย วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ความหมายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ. 2556 หมายถึง บริเวณพื้นที่ที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษประกาศกำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งรัฐจะสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จที่สอดคล้องกับระบบ ASEAN Single Window และการดำเนินการอื่นที่จำเป็นเพื่อรองรับการพัฒนากิจกรรมเศรษฐกิจ

โดยมีวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อดึงดูดการลงทุนจากในประเทศและต่างประเทศ เพิ่มขีดความสามารถของประเทศ กระจาย

ความเจริญสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และแก้ปัญหาความมั่นคงบริเวณชายแดนซึ่งรวมถึงปัญหาการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างผิดกฎหมาย ปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้าน และปัญหาการค้ายาเสพติด ทั้งนี้ กลยุทธ์ในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษประกอบด้วย (1) การสร้างพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ โดยระยะแรกเน้นบริเวณชายแดนเพื่อใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน (2) การสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ของไทยและการลงทุนต่อเนื่องของไทยในประเทศเพื่อนบ้าน และ (3) การจัดระเบียบพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน เพื่อสร้างเสริมความมั่นคง แก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายและสินค้าเกษตรลักลอบจากประเทศเพื่อนบ้าน

*สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่

การพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษดำเนินงานภายใต้หลักการ ดังนี้

- **การพัฒนาดำเนินงานภายใต้กรอบกฎหมายปัจจุบัน** โดยมีกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายศุลกากร กฎหมายส่งเสริมการลงทุน กฎหมายแรงงาน กฎหมายการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อให้การพัฒนาสามารถเกิดผลเป็นรูปธรรมได้โดยเร็ว

- **ภาครัฐ เอกชนและประชาชนร่วมมือกันพัฒนา โดยรัฐเป็นผู้ให้สิทธิประโยชน์** จัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงกฎระเบียบ ภาคเอกชนเป็นผู้ลงทุน และประชาชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

- **การพัฒนาต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมและความมั่นคงของประเทศ** เพื่อให้การพัฒนาเป็นที่ยอมรับและเกิดการพัฒนายั่งยืน

- **การดำเนินการพัฒนาต้องมีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์** เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

- **พื้นที่พัฒนา กำหนดตามเขตปกครอง** เช่น อำเภอ หรือตำบล เพื่อให้มีจุดยึดโยงทางภูมิศาสตร์ที่ชัดเจนและใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานได้ดี และให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ

การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ

จากการศึกษาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของต่างประเทศพบว่า ปัจจัยที่จะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์ของการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยรวมของการพัฒนาประเทศ เพื่อให้การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสามารถเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนา

ประเทศไปในทิศทางที่ต้องการ (2) กิจกรรมทางเศรษฐกิจในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษต้องสอดคล้องกับจุดแข็งและศักยภาพของพื้นที่ เพื่อให้เกิดความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบประเทศคู่แข่ง (3) ที่ตั้งของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอยู่ในตำแหน่งทางยุทธศาสตร์สำคัญ เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงกับโครงข่ายการคมนาคมขนส่งหลัก ตลาดและแหล่งวัตถุดิบ (4) กลไกการบริหารจัดการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษต้องมีความคล่องตัว เพื่อให้สามารถบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่นๆ ของภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนได้อย่างต่อเนื่อง (5) มาตรการและสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการลงทุนสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่ง เพื่อให้สามารถดึงดูดการลงทุนในระดับที่แข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ และ (6) การบังคับใช้กฎระเบียบต้องมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการลงทุนทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน

การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

ทิศทางการพัฒนาความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2554-2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์การพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบริบทของประชาคมอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เป็นฐานการลงทุนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศและเป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงภูมิภาค

การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจในประเทศเพื่อนบ้านและการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 จะทำให้เกิดการจัดเรียงตัวใหม่ของโซ่อุปทานในภูมิภาค โดยการลงทุนจะเคลื่อนย้ายไปยังแหล่งที่สามารถประกอบการค้าในต้นทุนที่ต่ำกว่าในประเทศอื่นหรือในพื้นที่อื่นของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชายแดน

ดังนั้นประเทศไทยจะต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวทั้งในด้านการบริหารจัดการชายแดนเพื่ออำนวยความสะดวกในการผ่านแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อให้มีความพร้อมสามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจบริเวณชายแดน การพัฒนาเมืองชายแดนที่สำคัญเพื่อให้สามารถรองรับบทบาทการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากแรงงานในประเทศเพื่อนบ้าน การให้สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนเพื่อดึงดูดให้เกิดการลงทุนในพื้นที่ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อยกระดับการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทยและให้แรงงานไทยสามารถแข่งขันกับแรงงานในประเทศเพื่อนบ้านได้ การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนเป็นการบูรณาการการบริหารจัดการและการพัฒนากิจกรรมดังกล่าวข้างต้นให้เกิดการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศตามทิศทางของการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

อย่างไรก็ดี การพัฒนาของไทยในปัจจุบันมีการกระจุกตัวของการลงทุนและโครงสร้างพื้นฐานในภาคกลางและภาคตะวันออกซึ่งเป็นฐานการผลิตที่เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลักของประเทศ และแม้ว่าการพัฒนาพื้นที่ชายแดนจะมีความสำคัญมากขึ้น แต่ยังคงมีข้อจำกัดในบางพื้นที่ในหลายด้าน เช่น ด้านชายแดนซึ่งมีปัญหาด้านความแออัด การขนส่งเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ชายแดนกับโครงข่ายการขนส่งหลักของประเทศยังไม่สะดวก แรงงานต่างด้าวซึ่งมีการลักลอบเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย ความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งทำให้ภาคเอกชนไม่กล้าเข้าไปลงทุน เป็นต้น

การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกของไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) เป็นกลไกหลักในการพัฒนา

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้เป็นรูปธรรม เพื่อดึงดูดการลงทุนจากทั้งในและต่างประเทศ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่และของประเทศโดยรวม กระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ลดความเหลื่อมล้ำ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และแก้ปัญหาความมั่นคงของประเทศ โดยคณะกรรมการกนพ. ได้กำหนดพื้นที่ที่จะจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรก 5 แห่ง ได้แก่ (1) อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (2) อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (3) พื้นที่ชายแดนจังหวัดตราด (4) พื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหาร และ (5) อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา (ด้านศุลกากรสะเดาและด้านศุลกากรปาดังเบซาร์) โดยได้กำหนดขอบเขตของพื้นที่ที่จะพัฒนาใน 36 ตำบลที่อยู่ติดชายแดนและไม่ทับซ้อนพื้นที่ป่าไม้ ใน 10 อำเภอ พื้นที่รวมประมาณ 1.83 ล้านไร่ (2,932 ตารางกิโลเมตร) ซึ่งพื้นที่ชายแดนทั้ง 5 แห่งดังกล่าวมีมูลค่าการค้าชายแดนรวมกันสูงถึง 660,000 ล้านบาท คิดเป็นประมาณร้อยละ 70 ของมูลค่าการค้าชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งหมด และมีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นฐานการผลิตเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยกิจกรรมที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาใน 5 พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะแรกของไทยมีดังนี้

(1) พื้นที่ชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่เน้นกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นและอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้นที่อาจพัฒนาในระยะต่อไป เนื่องจากแม่สอดตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) โดยในฝั่งตะวันตกสามารถเป็นประตูเชื่อมโยงไปยังย่างกุ้งซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของเมียนมาร์ และสามารถเชื่อมต่อไปยังอินเดียและจีนตอนใต้ นอกจากนั้นพื้นที่ชายแดนฝั่งเมียนมาร์ยังมีแรงงานจำนวนมากพร้อมรองรับการพัฒนาที่แม่สอด รวมทั้งสามารถร่วมดำเนินการในลักษณะอุตสาหกรรมการผลิตร่วม (co-production) กับนิคมอุตสาหกรรมเมียวดี (เมียนมาร์)

(2) พื้นที่ชายแดนอำเภออุบลราชธานี จังหวัด
สระแก้ว สามารถพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
ที่เน้นอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร และการขนส่ง
ต่อเนื่องหลายรูปแบบ รวมทั้งพื้นที่ค้าส่งระหว่างประเทศ
และค้าปลีกที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากอุบลราชธานีตั้งอยู่
ใกล้ท่าเรือแหลมฉบังและกรุงเทพฯ และอยู่ในแนวระเบียง
เศรษฐกิจตอนใต้ (GMS Southern Economic Corridor)
ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญของไทยในการขนส่งสินค้าไปยัง
พม่าและเวียดนามตอนใต้ รวมทั้งสามารถร่วมดำเนิน
กิจการในลักษณะอุตสาหกรรมการผลิตร่วม (co-production)
กับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษปอยเปต-โอเนียง (กัมพูชา) ซึ่ง
ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนจากนักลงทุนไทย เช่น โรงงาน
ตัดเย็บเสื้อผ้า กล้องใส่เครื่องประดับซึ่งใช้แรงงานเข้มข้น และ
ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไปที่ประเทศที่
พัฒนาแล้วให้กับสินค้าที่ผลิตในประเทศที่กำลังพัฒนาโดย
ลดหรือยกเว้นภาษีนำเข้าแก่สินค้าที่อยู่ในกลุ่มได้รับสิทธิ
(Generalized System of Preferences: GSP)

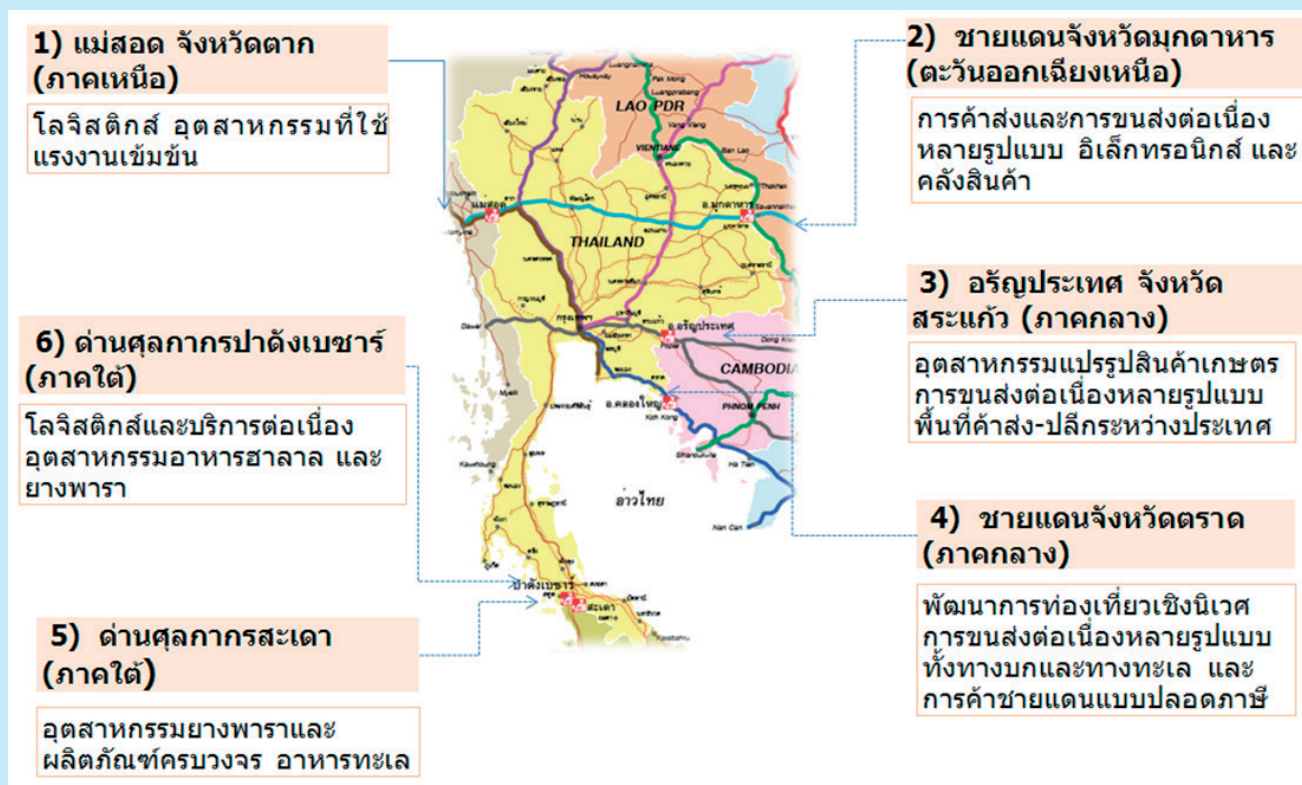
(3) พื้นที่ชายแดนจังหวัดตราด สามารถ
พัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่เน้นกิจกรรมด้าน
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การค้าชายแดนแบบปลอดภาษี
และการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบทั้งทางบกและทาง
ทะเล เนื่องจากตราดตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้
สามารถเข้าถึงท่าเรือแหลมฉบัง รวมถึงท่าเรือสีหนุวิลล์
(กัมพูชา) มีฐานการท่องเที่ยวในพื้นที่ และสามารถเชื่อมโยง
กับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเกาะกง (กัมพูชา) ซึ่ง
มีการลงทุนจากต่างชาติ เช่น โรงงานรถยนต์เกอหลี่ (Hyundai)
โรงงานผลิตลูกวอลเลย์บอล (Mikasa) และผลิตสายไฟใน
รถยนต์ (Yazaki) จากญี่ปุ่น

(4) พื้นที่ชายแดนจังหวัดมุกดาหาร มี
ศักยภาพในการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่
เน้นกิจกรรมด้านการค้าส่ง การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ
อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และคลังสินค้า เนื่องจากตั้งอยู่
บนแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก สามารถเชื่อมโยง
เข้าสู่ลาวและเวียดนาม และต่อเนื่องไปยังประเทศใน

แถบตะวันออกไกล (ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน) และเป็นช่องทาง
ที่สำคัญในการขนส่งสินค้า เช่น เครื่องดื่ม ผลไม้ ชิ้นส่วน
อิเล็กทรอนิกส์ ไปยังเวียดนามและจีนตอนใต้ รวมทั้ง
สามารถร่วมดำเนินกิจการในลักษณะอุตสาหกรรมการ
ผลิตร่วม (co-production) กับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
สะหวันเซโน (สปป.ลาว) ซึ่งมีการลงทุนที่หลากหลายจาก
ต่างประเทศ เช่น โรงงานผลิตชิ้นส่วนกล้องถ่ายรูปจากญี่ปุ่น
(Nikon) และโรงงานผลิตเบาะและอุปกรณ์บนเครื่องบินจาก
เนเธอร์แลนด์ (Aeroworks)

(5) พื้นที่ชายแดนอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
สามารถพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่เน้น
อุตสาหกรรมยางพาราและผลิตภัณฑ์ครบวงจร อุปกรณ์
ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อาหารทะเล และอาหารฮาลาล
โลจิสติกส์และบริการต่อเนื่อง เนื่องจากสงขลาเป็นจังหวัด
ศูนย์กลางของภาคใต้ มีด่านสะเดาและด่านปาดังเบซาร์
ซึ่งเป็นด่านทางบกที่มีมูลค่าการค้าสูงสุดอันดับหนึ่งและ
อันดับสองของไทยตามลำดับ ทั้งสองพื้นที่อยู่ใกล้ท่าเรือ
ปีนังและท่าเรือกลางของมาเลเซีย และมีการเชื่อมโยงทาง
รถไฟระหว่างไทย-มาเลเซียผ่านทางปาดังเบซาร์ มีฐานการ
ผลิตในพื้นที่ เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปยางพารา อาหาร
ทะเล อิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งยังเป็นพื้นที่ภายใต้โครงการ
ความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-
ไทย (IMT-GT) ซึ่งจะช่วยสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ในพื้นที่ให้ขยายออกสู่ประเทศเพื่อนบ้านได้มากยิ่งขึ้น โดย
เฉพาะโอกาสการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
ร่วมระหว่างสะเดากับบูกิตตายูฮัตม (มาเลเซีย) เพื่อการ
ลงทุนในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ซึ่งสามารถขยาย
ความร่วมมือทางการค้าการลงทุนต่อเนื่องในแนวทางด่วน
เหนือ-ใต้ (North-South Expressway) ในมาเลเซียเข้าสู่พื้นที่
ตอนในของมาเลเซีย

ที่ตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 5 พื้นที่ในระยะแรก

แนวทางการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในหลายมิติทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชนและประชาชนในพื้นที่สนับสนุนการพัฒนา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีแผนพัฒนาที่เกิดจากการบูรณาการ ความคิด ข้อมูลและการวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการพัฒนา แผนงาน โครงการและมาตรการ ซึ่งจะนำไปดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นองค์รวม และเกิดผลในทางปฏิบัติเป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่และประเทศโดยรวม

สำหรับแนวทางในการดำเนินงานภาครัฐจะให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้แก่ (1) สิทธิประโยชน์ในการลงทุน

โดยให้การลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษได้รับสิทธิประโยชน์ในระดับสูงสุดหรือใกล้เคียงกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และจัดตั้งศูนย์ให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (One Stop Service) โดยในระยะแรกใช้พื้นที่ศูนย์ดำรงธรรมระดับจังหวัดหรืออำเภอ (2) แรงงานและศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน สาธารณสุขและความมั่นคง โดยจัดระบบบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้มาทำงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษได้ในลักษณะข้ามแดนไป-กลับ และจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงานเพื่อให้บริการเรื่องการอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร การตรวจสุขภาพ การประกันสุขภาพและการคุ้มครองแรงงาน รวมทั้งให้การฝึกอบรมฝีมือแรงงานไทยบริเวณชายแดน และแรงงานต่างด้าวที่มาทำงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชน และ (3) โครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร โดยจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง ไฟฟ้า น้ำประปา และ

อื่นๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การพัฒนาด้านชายแดนและระบบการผ่านแดนเพื่อให้เกิดความสะดวกในการผ่านแดน โดยคณะกรรมการ กนพ. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินการจัดทำแนวทางการสนับสนุนในประเด็นดังกล่าวข้างต้น

อย่างไรก็ดี การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษต้องใช้งบลงทุนจำนวนมาก เช่น การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในหลายด้านทั้งด้านการขนส่ง ด้านชายแดน เขตอุตสาหกรรม และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ดังนั้น การพัฒนาจึงจำเป็นต้องแบ่งการ

ดำเนินการเป็นระยะและดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป และมีการประเมินผลการดำเนินงานทั้งจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการและหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้การลงทุนมีความสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงและอยู่ในระดับที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถนำผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นมาใช้วางแผนการพัฒนาในระยะต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนั้นจะต้องร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการร่วมกันพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุป

การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นงานที่ต้องดำเนินการในลักษณะที่มีพลวัต (Dynamic) สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและต้องการการเปลี่ยนแปลงที่จะมีในอนาคต นอกจากนั้นยังต้องการปัจจัยสนับสนุนเพื่อให้การพัฒนาสามารถเกิดขึ้นได้ คำนึงถึงผลกระทบสู่ภายนอก และต้องได้รับการยอมรับของประชาชนและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องได้รับการบูรณาการอย่างรอบด้าน ภายใต้การได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม จึงจะสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้สำเร็จผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ■ ■ ■

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)

———. รายงานการประชุมคณะกรรมการ นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ครั้งที่ 1/2557 วันที่ 15 กรกฎาคม 2557

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. รายงานการประชุมคณะกรรมการด้านสิทธิประโยชน์ ขอบเขตพื้นที่ และศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน วันที่ 31 กรกฎาคม 2557 และวันที่ 27 สิงหาคม 2557

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. รายงานการประชุมคณะกรรมการศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน การสาธารณสุข และความมั่นคง, วันที่ 19 สิงหาคม 2557

สำนักนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. รายงานการประชุมคณะกรรมการด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านศุลกากร, วันที่ 18 สิงหาคม 2557 และวันที่ 26 สิงหาคม 2557

World Bank. Special Economic Zone: A Guidance Framework for Policymaking. 2013.

แนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศไทย จากผลการจัดอันดับความสามารถในการ แข่งขันของประเทศ โดย WEF, IMD และ World Bank

ดร. มารยาท สมุทรสาคร * ดร. มณฑาทิพย์ จันทร์พุ่ม**

ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (National Competitiveness)

การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของประเทศต่างๆ ทั่วโลกในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขันในเวทีโลกได้ ซึ่งความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (National Competitiveness) คือ ขีดความสามารถและผลประกอบการของประเทศในการสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การประกอบกิจการ ทั้งนี้ การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศมักจะอ้างอิงจากสถาบันที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักและได้รับความเชื่อถือในระดับสากล ซึ่งวิธีการและเกณฑ์ที่วัดในการจัดอันดับแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับกรอบแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการดำเนินการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของสถาบันนั้น ในปัจจุบันหน่วยงานที่มีการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศมีหลายหน่วยงาน แต่ที่ได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดอันดับโดย สถาบันการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development: IMD) สภาเศรษฐกิจโลกหรือ เวลด์อีโคโนมิก ฟอรัม (World Economic Forum: WEF) และนอกจาก 2 องค์กรที่กล่าวมาแล้ว ธนาคารโลก (The World Bank) ยังได้จัดอันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ (Doing Business) ของประเทศต่างๆ ด้วย การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของสถาบัน WEF และ IMD ได้ดำเนินการเป็นประจำทุกปีต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน มีประเทศที่ได้รับการจัดอันดับเปลี่ยนแปลงกันไปในแต่ละปี โดยข้อมูลที่น่ามาใช้เป็นเกณฑ์ชี้วัดนี้มาจากสองทางคือ จากการสำรวจทัศนคติ (Survey data) และจากรายงานสถิติ (Secondary data หรือ Hard data) อย่างไรก็ตาม WEF และ IMD ได้กำหนดนิยามความสามารถในการแข่งขันของประเทศรวมทั้ง เกณฑ์และวิธีการที่ใช้ในการ

วิเคราะห์แตกต่างกัน โดยสถาบัน IMD ได้นิยามว่าเป็น “ความสามารถของประเทศในการสร้างและรักษาภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจให้เอื้อต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ” ขณะที่ สถาบัน WEF ได้นิยามว่าเป็น “ความสามารถในการแข่งขันเป็นเรื่องของระดับผลิตภาพการผลิตของแต่ละประเทศ โดยปัจจัยด้านสถาบัน เช่น กฎหมาย ตลอดจนนโยบายและปัจจัยอื่นๆ จะมีบทบาทต่อการเพิ่มขึ้นหรือการลดลงของผลิตภาพการผลิต”

สถาบัน IMD เริ่มดำเนินการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันใน 55-60 ประเทศเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี 2532 จนถึงปัจจุบัน โดยเน้นปัจจัยเชิงโครงสร้าง จำนวนเกณฑ์ชี้วัดทั้งหมดที่ใช้ในการจัดอันดับในแต่ละปีอยู่ระหว่าง 314-331 เกณฑ์ชี้วัด (Criteria) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลักและให้น้ำหนักกลุ่มร้อยละ 25 เท่ากัน ได้แก่ 1) สมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) 2) ประสิทธิภาพภาครัฐ (Government Efficiency) 3) ประสิทธิภาพภาคเอกชน (Business Efficiency) 4) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ซึ่งในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย 5 ปัจจัยย่อย สำหรับปี 2557 IMD ได้ใช้เกณฑ์ชี้วัดรวม 338 เกณฑ์ ในขณะที่ WEF ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ ทั่วโลกราว 130-142 ประเทศ โดยเน้นปัจจัยด้านการประกอบการธุรกิจเป็นหลัก WEF เริ่มต้นจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันตั้งแต่ปี 2522 และได้พัฒนามาเป็นดัชนีความสามารถในการแข่งขันรวม (Global Competitiveness Index: GCI) ในปี 2557 โดยวิเคราะห์จาก 12 ปัจจัยหลัก 114 เกณฑ์ชี้วัด การคำนวณน้ำหนักของคะแนนแบ่งเป็น 3 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยพื้นฐาน 2) ปัจจัยเสริมประสิทธิภาพ 3) ปัจจัยนวัตกรรมและความซับซ้อน และขึ้นอยู่กับลำดับขั้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Stage of Development) ซึ่งกำหนดจากระดับรายได้ต่อหัว (GDP per capita) ของประชากรในประเทศ และสัดส่วน

* ผู้เชี่ยวชาญยุทธศาสตร์การผลิตและบริการ

**นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

การส่งออกสินค้าพื้นฐานต่อการส่งออกซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ขั้เคลื่อนโดยปัจจัยการผลิต (factor-driven stage) 2) ขั้เคลื่อนโดยประสิทธิภาพของการผลิต (efficiency-driven stage) 3) ขั้เคลื่อนโดยนวัตกรรมการผลิต (innovation-driven stage) สำหรับธนาคารโลกได้รายงานผลการจัดอันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ โดยพิจารณาเกณฑ์ใน 10 ด้าน คือ 1) การเริ่มต้นธุรกิจ (Starting a Business) 2) การขออนุญาตก่อสร้าง (Dealing with Construction Permits) 3) การขอไฟฟ้า (Getting Electricity) 4) การจดทะเบียนทรัพย์สิน (Registering Property) 5) การได้รับสินเชื่อ (Getting Credit) 6) การคุ้มครองผู้ลงทุน (Protecting Minority Investors) 7) การชำระภาษี (Paying Taxes) 8) การค้าระหว่างประเทศ (Trading Across Borders) 9) การบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลง (Enforcing Contracts) 10) การปิดกิจการ (Resolving Insolvency) โดยปี 2015 (Doing Business 2015) มีการเปลี่ยนแปลงใน 2 เรื่องหลัก ที่มีผลต่ออันดับ คือ เปลี่ยนการวัดเป็นแบบ Distance to frontier (DTF) หรือ พิจารณาจากระยะห่างของผลการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐในแต่ละตัวชี้วัดย่อยเทียบกับประเทศที่ดำเนินการดีที่สุด (Best Practices) และการปรับขอบเขตการวัดใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการได้รับสินเชื่อ ด้านการคุ้มครองผู้ลงทุน และด้านการแก้ปัญหาการล้มละลาย

ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยปี 2557 โดย WEF IMD และธนาคารโลก

การประเมินขีดความสามารถทางการแข่งขันนั้นจะช่วยให้เข้าใจถึงจุดเด่นและจุดด้อยของประเทศไทยในเชิงเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ณ ช่วงเวลาเดียวกัน และสามารถพัฒนาประเทศในเชิงแข่งขันในเวทีโลกได้สำหรับประเทศไทยในปีพ.ศ. 2557 นั้น ถูกจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันเป็นอันดับที่ 29 จาก 60 ประเทศ (IMD) และอันดับที่ 31 จาก 144 ประเทศ (WEF) โดยผลการวิจัยประเทศที่มีความสะดวกในการเข้าไปประกอบธุรกิจประจำปี 2557 หรือ Doing Business 2015 ซึ่งดำเนินการโดยธนาคารโลกนั้น ประเทศไทยได้รับการจัดให้อยู่ในอันดับที่ 26 จาก 189 ประเทศทั่วโลก

ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยโดย IMD

จากผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน โดย IMD ของประเทศไทยซึ่งในปี 2557 ลดลง 2 อันดับ จากอันดับที่ 27 ในปี 2556 นั้น ในภาพรวมไทยมีความท้าทายหลายด้านในการส่งเสริม

ขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ โดยเฉพาะการปฏิรูปการเมือง และระบบบริหาร ที่ควรเน้นการสร้างความเท่าเทียม และการสร้างเครือข่ายป้องกันการคอร์รัปชันของภาครัฐ ในการจัดความไม่ถูกต้องทางกฎหมายที่สร้างความเสียหายให้แก่ประเทศ รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชากรในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษา และสุขภาพ สำหรับการวิเคราะห์จุดอ่อนของไทยใน 4 กลุ่มหลักของการจัดอันดับพบว่า

สมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance)

ปรับตัวลดลง 3 อันดับจากอันดับที่ 9 ในปี 2556 มาเป็นอันดับที่ 12 ในปี 2557 โดยเฉพาะปัญหาค่าใช้จ่ยในการบริโภคต่อครัวเรือนสูงขึ้น ปัญหาเงินเฟ้อที่เกิดจากราคาสินค้า และการย้ายฐานการผลิตและการลงทุนไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

ประสิทธิภาพของภาครัฐ (Government Efficiency)

ลดลง 6 อันดับ จากอันดับที่ 22 ปี 2556 มาเป็นอันดับที่ 28 ปี 2557 เพราะความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ปัญหาคอร์รัปชัน และความไม่โปร่งใสและมีกฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ

ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ (Business Efficiency)

มีการปรับตัวลดลง 7 อันดับ จากอันดับที่ 18 ในปี 2556 มาเป็นอันดับที่ 25 ในปี 2557 โดยมีจุดอ่อน ได้แก่ ผลผลิตภาพการผลิตรวมและผลิตภาพแรงงานต่ำ เพราะขาดแรงงานฝีมือ ขาดแรงงานที่มีทักษะด้านการเงิน และประสิทธิภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีน้อย การปรับตัวของภาคเอกชนต่อการเปลี่ยนแปลงตลาดมีน้อย ทำให้การลงทุนในธุรกิจมีความเสี่ยงสูง

โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

คงที่อยู่อันดับที่ 48 จากปีก่อนหน้า แม้ว่าเกือบทุกปัจจัยยังอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ เช่น ด้านการศึกษา ซึ่งตัวชี้วัดย่อยที่อันดับลดลงมาก ได้แก่ การใช้จ่ายภาครัฐต่อหัวของนักเรียนที่ลดลง ระบบการศึกษาและความสามารถของมหาวิทยาลัยในการผลิตบัณฑิตที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการ และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ เป็นต้น

ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยโดย WEF

รายงาน Global Competitive Report 2014-2015 ซึ่งอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยปรับตัวดีขึ้น 6 อันดับ มาอยู่อันดับที่ 31 จากอันดับที่ 37 ในปีก่อนหน้า โดย

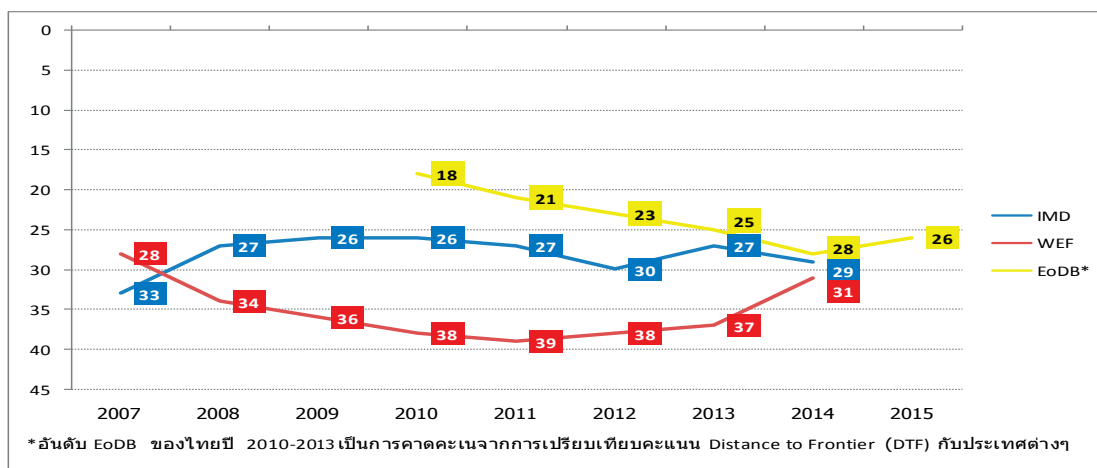
เสถียรภาพเศรษฐกิจที่ปรับตัวดีขึ้นต่อเนื่อง จากอันดับที่ 19 และ 31 และ 46 ในปี 2014 2013 และ 2010 ตามลำดับ ในขณะที่อีกหลายปัจจัยปรับตัวดีขึ้นมาก โดยเฉพาะด้านสุขภาพ การศึกษา และเทคโนโลยี เป็นต้น อย่างไรก็ตามยังคงมีประเด็นท้าทายที่ควรให้ความสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยพื้นฐาน แม้ว่าหลายปัจจัยจะปรับตัวดีขึ้นมาก แต่ก็ยังต่ำเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ตัวชี้วัดที่ต้องเร่งปรับปรุง เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน ความไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาล เพราะความเชื่อมั่นในตัวนักการเมืองมีน้อย ภาครัฐเองก็ขาดประสิทธิภาพ ความไม่แน่นอนทางนโยบาย โครงสร้างพื้นฐานยังไม่มีคุณภาพ และคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะชั้นประถมยังต่ำ เป็นต้น

2. ปัจจัยเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงาน แม้ว่าจะมีการปรับตัวดีขึ้นแต่มีหลายปัจจัยที่ควรเร่งปรับปรุง ได้แก่ จำนวนวันในการดำเนินการเพื่อเริ่มต้นทางธุรกิจยังสูง และกระบวนการทางศุลกากรที่ต้องใช้เวลา เป็นต้น

3. นวัตกรรมและความเชี่ยวชาญทางธุรกิจ ปรับตัวลดลงเล็กน้อย โดยปัจจัยที่ต้องเร่งปรับปรุง ได้แก่ ศักยภาพด้านนวัตกรรมของไทยยังต่ำ และภาครัฐยังให้ความสำคัญกับการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุและวัสดุที่ใช้เทคโนโลยีสูงน้อยมาก ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการค้นคิดนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ เป็นต้น

ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยปี 2557 โดย WEF IMD และ ธนาคารโลก

ที่มา: รายงาน Doing Business (EoDB) โดย ธนาคารโลก Global Competitiveness Report โดย World Economic Forum และ World Competitiveness Yearbook โดย IMD

ผลการจัดอันดับ Doing Business 2015 โดย ธนาคารโลก

ผลการจัดอันดับ Doing Business 2015 โดย ธนาคารโลก ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับให้อยู่ในอันดับที่ 26 ปรับตัวดีขึ้นจากปีที่แล้ว ซึ่งอยู่อันดับที่ 28 ติดกลุ่ม 30 ประเทศแรกที่ย้ายต่อการทำธุรกิจจากการประเมินทั้งหมด 189 ประเทศ เพราะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาไทยปรับปรุงบริการภาครัฐ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยปรับปรุงสภาพแวดล้อมทำธุรกิจ การนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ เป็นผลทำให้การใช้เอกสารและเวลาน้อยลงกว่าครึ่งหนึ่งเมื่อเทียบกับปี 2550 นอกจากนี้ การบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลง (Enforcing Contracts) โดยกรมบังคับคดี ได้นำระบบ

สารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) มาใช้ในกระบวนการยึดและขายทรัพย์สิน และมีการพัฒนาการนำส่งหมายแจ้งคู่ความโดยใช้ระบบ GPRS (General Package Radio Service) ซึ่งเป็นการส่งข้อมูลผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการส่งหมายแจ้ง ทั้งยังได้พัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในกระบวนการบังคับคดี ได้แก่ e-ling (การยึดทรัพย์ในคดีแพ่งผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์) e-broadcast (ขายทอดตลาดผ่านระบบถ่ายทอดสด) e-payment (การจ่ายเงินส่วนได้ในคดีเข้าบัญชี เจ้าหนี้โดยตรง) และ e-service (การใช้ระบบ GPS ในการส่งหมาย ประกาศ) เป็นผลให้ระยะเวลาในการดำเนินการเพื่อการบังคับคดีลดลงกว่า

39 วัน ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์จุดอ่อนพบว่า แม้ว่าจะมีการปรับอันดับดีขึ้น 2 ด้าน ได้แก่ด้านการขออนุญาตในการก่อสร้าง และการชำระภาษี แต่ยังมีตัวชี้วัดที่มีอันดับไม่เปลี่ยนแปลง 3 ด้าน ได้แก่ การขอไฟฟ้า การจดทะเบียนทรัพย์สิน และการบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลง ในขณะที่อีก 5 ด้านที่ปรับตัวลดลง ได้แก่ การเริ่มต้นธุรกิจ การได้รับสินเชื่อ การคุ้มครองผู้ลงทุน การค้าระหว่างประเทศ และการปิดกิจการ ปัจจุบัน

ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับการรายงานผลการวิจัย เรื่อง Doing Business มากขึ้น โดยเห็นว่าเป็นรายงานที่นักลงทุนใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุนในประเทศต่างๆ ทำให้หลายประเทศพัฒนาการให้บริการอย่างจริงจังและต่อเนื่องในอัตราเร่งกว่าประเทศไทย จนมีผลให้อันดับของไทยลดลง และหลายด้านที่อยู่ในอันดับสูงกว่า 30 อันดับแรกเมื่อเทียบกับต่างประเทศ

ความแตกต่างของผลการจัดอันดับความสามารถของการแข่งขันในภาพรวมโดย WEF IMD และธนาคารโลก

สาขา	DB2014	DB2015	การเปลี่ยนแปลง	
รวม	28	26	↑	2
การเริ่มต้นธุรกิจ	68	75	↓	7
การขออนุญาตก่อสร้าง	11	6	↑	5
การขอไฟฟ้า	12	12		ไม่เปลี่ยนแปลง
การจดทะเบียนทรัพย์สิน	28	28		ไม่เปลี่ยนแปลง
การได้รับสินเชื่อ	86	89	↓	3
การคุ้มครองผู้ลงทุน	21	25	↓	4
การชำระภาษี	63	62	↑	1
การค้าระหว่างประเทศ	33	36	↓	3
การบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลง	25	25		ไม่เปลี่ยนแปลง
การปิดกิจการ	44	45	↓	1

ที่มา: Ease of Doing Business in Thailand 2014 -2015 , World Bank ประมวลโดยสำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ, สศช.

หากพิจารณาในภาพรวมพบว่าปัญหาและสาเหตุซึ่งส่งผลให้อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดย WEF และธนาคารโลกปรับตัวดีขึ้น ในขณะที่ IMD ปรับตัวลดลง มีสาเหตุที่สำคัญจากลักษณะของข้อมูลแตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย

1. **ข้อมูลเชิงประจักษ์** โดย IMD ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในรูปของสถิติ (Hard Data) ในสัดส่วนที่สูงกว่า WEF (IMD ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ร้อยละ 55 ของจำนวนข้อมูลทั้งหมดและ WEF ร้อยละ 30)

2. **ข้อมูลจากการสำรวจ** โดยธนาคารโลกใช้ข้อมูลจากการสำรวจทั้งหมด ในขณะที่ WEF ให้น้ำหนักกับข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็น (Opinion Survey) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70 ของจำนวนข้อมูลทั้งหมด เมื่อเทียบกับร้อยละ 45 ของ IMD ซึ่งข้อมูลสำรวจความเห็นมีโอกาสเป็นข้อมูลอคติ (Bias) ผันแปรไปตามประเทศต่างๆ

3. **คำจำกัดความว่าความสามารถในการแข่งขันแตกต่างกัน** โดย WEF เป็นกรอบในการวัดการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับจุลภาคหรือผู้ประกอบการ ส่วน IMD เป็นกรอบในการพัฒนาในระดับมหภาค ซึ่งเป็นการวัดความสามารถในการแข่งขันเพื่อยกระดับและสวัสดิการของประชาชนให้ดีขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ในขณะที่ธนาคารโลกให้ความสำคัญกับด้านประสิทธิภาพการให้บริการภาครัฐเป็นหลัก

แนวทางในการดำเนินงานต่อไปเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและความเชื่อมโยงไปสู่การเตรียมการเพื่อจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

แม้ว่าประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองเพราะความไม่โปร่งใสและปัญหาคอร์รัปชัน จนทำให้รายได้จากภาคการผลิตและบริการปรับตัวลดลง

โดยเฉพาะการท่องเที่ยว ซึ่งในที่สุดก็ส่งผลให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลง โดยเฉพาะปลายปี 2556 และต้นปี 2557 แต่ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านคาดการณ์ว่าอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้นหลังจากที่สถานการณ์ทางการเมืองเริ่มสงบลง ดังนั้น ในปี 2558 จะมีแนวโน้มดีขึ้น ถ้าปัญหาทางการเมืองลดลง และเร่งแก้ไขจุดอ่อนของไทยที่สำคัญ เช่น สร้างบรรยากาศในการลงทุน ปัญหาคอร์รัปชัน ประสิทธิภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีน้อย และพัฒนาระบบการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการภาคเอกชน หากพิจารณาผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย โดย WEF, IMD และ World Bank ประกอบกับผลจากการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้เทคโนโลยีนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้น ยังมีประเด็นท้าทายอีกหลายประการที่เกิดขึ้น ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้ภาพรวมของความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีโลกยังจำเป็นต้องดำเนินการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของประเทศไทย และแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การเชื่อมโยงผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยไปสู่แนวทางการเตรียมการเพื่อจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นั้น มีประเด็นท้าทายที่ควรให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง คือ การพัฒนาเศรษฐกิจมหภาคให้เอื้อต่อการเพิ่มขีดความสามารถ

สามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเสริมสร้างประสิทธิภาพภาคเอกชนเพื่อยกระดับสู่การผลิตฐานนวัตกรรม รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐ นอกเหนือจากการให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงและพัฒนาประเด็นท้าทายดังกล่าวอย่างต่อเนื่องในแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 เพื่อให้เอื้อต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้บรรลุผลอย่างแท้จริงแล้ว ยังจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจกับภาคเอกชนและผู้ที่เกี่ยวข้องด้านข้อมูล ข้อเท็จจริงของปัจจัยและตัวชี้วัดต่างๆ ที่สถาบันจัดอันดับ WEF, IMD และ World Bank ใช้เพื่อทำให้การให้คะแนน รวมทั้ง ความคิดเห็นของภาคเอกชนและผู้เกี่ยวข้องมีความถูกต้องและไม่มีอคติ (Bias) ทั้งนี้ เมื่อประเทศไทยต้องเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ซึ่งจะเป็นบริบทการเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้ทุกประเทศพยายามดึงดูดการลงทุนไปยังประเทศของตนมากขึ้น ผลการวิเคราะห์โดย WEF, IMD และ World Bank ที่ออกมา มีผลต่อภาพลักษณ์ของเศรษฐกิจในประเทศ รวมไปถึงการตัดสินใจเข้ามาลงทุนของต่างชาติและสะท้อนถึงศักยภาพของประเทศไทยในเวทีโลก การนำประเด็นจุดอ่อนจากการจัดอันดับฯ ข้างต้น มาประกอบการกำหนดแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงเป็นการเตรียมการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันให้ได้มีการขับเคลื่อนอย่างเร่งด่วนและจริงจังเพื่อให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ในเวทีโลกได้อย่างยั่งยืน ■■■

เอกสารอ้างอิง

- สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553). **รายงานการศึกษาสถานภาพความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยปี 2552**
- สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554). **ผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัดและแนวทางการจัดการจุดอ่อนของประเทศไทยจากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันโดย WEF และ IMD**
- EoDB (2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015). **Doing Business** (2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015). Washington DC: The World Bank.
- IMD (2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014). **IMD World Competitiveness Yearbook** (2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014). Lausanne: International Institute for Management Development.
- WEF (2007-2008, 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015). **The Global Competitiveness Report** (2007-2008, 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015). Geneva: World Economic Forum.
- World Bank. **Distance to Frontier dataset, 2004-2015** (Online) Available from: www.doingbusiness.org

ประสบการณ์และมุมมองในการตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติภารกิจภาครัฐ ของ ศ.ดร.เทียนฉาย กีระนันทน์

เมื่อวันพุธที่ 25 กันยายน 2556 นายอรรถ ธรรมโน เป็นประธานการประชุมคณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการกลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ ครั้งที่ 6/2556 ณ ห้องประชุมเดช สนิทวงศ์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เพื่อหารือเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการกลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ” ร่วมกับ ค.ต.ป. ประจำกระทรวงในกลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ โดยมี นายธานินทร์ ณะเอม รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ คณะอนุกรรมการฯ มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในกลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ และจัดทำรายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการกลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ ประจำปี 2556 พร้อมเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ (ค.ต.ป.) ให้แล้วเสร็จ ภายในเดือนมีนาคม 2557 ทั้งนี้ เพื่อ ค.ต.ป. นำไปประมวลเป็นรายงานการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการภาพรวมของประเทศเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณามอบหมายหน่วยงานต่างๆ นำไปพัฒนาภารกิจและปรับปรุงระบบการกำกับดูแลตนเองที่ดีตาม พ.ร.ฎ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ตลอดจนเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจแก่สาธารณชนต่อการปฏิบัติงานภาครัฐต่อไป

คณะอนุกรรมการฯ ได้เรียนเชิญ ศ.ดร.เทียนฉาย กีระนันทน์ อดีตอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มา

บรรยายพิเศษเรื่อง “ประสบการณ์และมุมมองในการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติภารกิจภาครัฐ”

เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ อ.ค.ต.ป. กลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ ค.ต.ป.ประจำกระทรวงในกลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ เจ้าหน้าที่สนับสนุนฝ่ายเลขานุการฯ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ศ.ดร.เทียนฉาย กีระนันท์ ได้นำเสนอสาระ 2 ส่วน ได้แก่ การติดตามและประเมินผล และความเห็นต่อแนวทางการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการด้านการตรวจสอบภายใน สรุปได้ดังนี้

1. การติดตามและประเมินผล

1.1 คำจำกัดความ

1) การติดตามผล หมายถึง การติดตามการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2) การประเมินผล หมายถึง กระบวนการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล และการวินิจฉัยถึงประโยชน์ ผลต่อเนื่องและแนวโน้มที่เกิดจากการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และควรทำการประเมินเป็นช่วงๆ ตั้งแต่ก่อนการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการ

1.2 ประโยชน์ของการติดตามและประเมินผล

เป็นเครื่องมือการตรวจสอบปัญหาอุปสรรคและนำมาป้องกัน ปรับปรุงแก้ไขปัญหาการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยมีตัวอย่างข้อค้นพบและข้อเสนอแนะที่ได้จากการติดตามและประเมิน เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย โดยการปรับปรุงค่าเล่าเรียนของนักศึกษาให้สามารถสะท้อนโครงสร้างต้นทุนที่แท้จริงด้วยวิธีการเหมาจ่าย (lump sum cost) และการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำรายงานการเงิน โดยการแยกภารกิจรอง (noncore business) ออกจากภารกิจหลัก (core business) ก่อนการทำการประมวลผล (consolidate) ทั้งนี้ เพื่อแสดงผลการประกอบกิจการที่เกิดจากการปฏิบัติการกิจหลักได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นต้น

2. ความเห็นต่อแนวทางการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการด้านการตรวจสอบภายใน สรุปได้ดังนี้

2.1 ควรพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มสมรรถนะแก่เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายในด้านต่างๆ ได้แก่ การตรวจสอบการดำเนินงาน(Performance Audit) การตรวจสอบสารสนเทศ (IT Audit) และการตรวจสอบการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (HR Audit) ตลอดจนเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่อง วิธีการและกระบวนการติดตามและประเมินผลในเชิงการวิเคราะห์ เป็นต้น โดยการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

2.2 หน่วยตรวจสอบภายใน ควรให้ความสำคัญกับการตรวจสอบที่ครอบคลุมทั้งด้านการเงิน การบัญชี การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ ด้านการดำเนินงานตามภารกิจหลักของหน่วยงาน และด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงรุกแก่หน่วยรับตรวจ เป็นต้น

2.3 ควรส่งเสริมอัตรากำลังและความก้าวหน้าของผู้ตรวจสอบภายใน เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

2.4 ควรทบทวนการกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่และอัตรากำลังของหน่วยตรวจสอบภายในให้เหมาะสมกับบทบาทภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่กระทรวงและจังหวัดจะได้รับประโยชน์ด้วย

ในการนี้ ที่ประชุมฯ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับเรื่อง การตรวจสอบภายใน สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารของส่วนราชการและจังหวัด ควรให้ความสำคัญในการใช้การตรวจสอบภายใน เป็นเครื่องมือในการบริหารงานและกำกับดูแลหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสำนักงาน ก.พ. สำนักงาน ก.พ.ร. และกรมบัญชีกลาง ควรจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง การตรวจสอบภายในให้แก่ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งผู้บริหาร

2. ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการติดตามประเมินผลโดยการวิเคราะห์เชิงลึกไว้ในโครงสร้างหน่วยตรวจสอบภายใน เพื่อให้การตรวจสอบและการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ควรรวมกลุ่มผู้ตรวจสอบภายในเป็นชมรมผู้ตรวจสอบภายในหรือเป็นวิชาชีพตรวจสอบภายใน ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ตรวจสอบภายใน และเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่ผู้ตรวจสอบภายใน ที่กระจายตัวอยู่ในหน่วยงานต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค

สุดท้ายนี้ ที่ประชุมได้เห็นพ้องร่วมกันว่า ความเห็นและข้อเสนอแนะของ ศ.ดร.เทียนฉายฯ เป็นประโยชน์อย่างมากในการนำไปพิจารณาปรับปรุงแนวทางการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ และแสดงความขอบคุณ ศ.ดร.เทียนฉายฯ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาให้ความรู้แก่ อ.ค.ต.ป. กลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ ค.ต.ป. ประจำกระทรวงในกลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ เจ้าหน้าที่สนับสนุนฝ่ายเลขานุการฯ และผู้ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม อ.ค.ต.ป. กลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ และ ค.ต.ป. ประจำกระทรวงในกลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ ขอรับความเห็นและข้อเสนอแนะของ ศ.ดร.เทียนฉายฯ และความเห็นของที่ประชุมไปดำเนินการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้ดีขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้รายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการในกลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ มีประสิทธิภาพและเป็นที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นต่อไป ■ ■ ■

ข้อมูล
ชวนรู้

นวัตกรรมสร้างสรรค์ระดับชุมชน : กรณีศึกษาขนมไทยภาคกลาง

สุริยนต์ รัญกิจจานุกิจ ภักธจิต จุฬพล กอชโซลี*

บทนำ

พื้นที่ภาคกลางมีผลผลิตที่เป็นสินค้าชุมชนมากมายหลายรูปแบบที่ผลิตจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นและใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน สินค้าเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในชุมชนภาคกลาง ด้วยการเป็นแหล่งสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง และเป็นอาชีพหลักของครัวเรือนอย่างยั่งยืนตลอดจนมีตราสินค้าที่เชื่อถือและได้รับการยอมรับจากตลาด

คุณค่าและความหมาย : ศักยภาพของขนมไทย

ขนมไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยมานานนับพันปี และถือเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติซึ่งอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างช้านาน ในสมัยโบราณขนมไทยจะทำเฉพาะเวลามีงานเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นงานเทศกาล งานประเพณี งานทางศาสนา งานมงคล หรือการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ขนมบางชนิดสามารถสื่อความหมายแทนความศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นสิริมงคลในงานพระราชพิธี งานพิธีและเกี่ยวข้องกับความเชื่อต่างๆ ในสังคมไทย เช่น ขนมชั้นดีสำหรับงานมงคล เลี้ยงพระหรือเลี้ยงแขก อาทิ ขนมตระกูลทอง (ทองเอก ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ทองม้วน ทองพลุ) หรือขนมมงคลนาม (ขนมถ้วยฟู ขนมชั้น ขนมจำมอกกุญ ขนมเสน่ห์จันทร์ ขนมขอม่วง) ขนมที่ใช้ในงานประเพณี เช่น เทศกาล

เข้าพรรษา ได้แก่ ข้าวต้มมัด และขนมแกงบวดต่างๆ เช่น พักทองแกงบวด กัลยบวชี่ เป็นต้น เทศกาลออกพรรษามีพิธีทำบุญตักบาตรเทโว ขนมที่ใช้ในการทำบุญ คือ ข้าวต้มลูกโยน สารทไทย เป็นงานประเพณีที่ชาวไทยทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรผู้ล่วงลับ นอกจากนั้นยังมีขนมไทยประจำภาค อาทิ กัลยดาบ ของกวนและของแหม่ม กระยาสารทเคียงคู่กับกล้วยไข่ ขนมลา ขนมกง เป็นต้น ขนมที่ใช้ในพิธีขึ้นหมาก แต่งงาน หรือติดก้นท์เทศน์ ได้แก่ ขนมกงเกวียน ขนมสามเกลอ ขนมฝักบัว ขนมใส่ไส้ ขนมเล็บมือนาง ขนมชั้น เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าขนมไทยภาคกลางมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนภาคกลางมายาวนาน โดยเฉพาะขนมที่ใช้ในงานมงคล และวาระสำคัญต่างๆ เพราะขนมเหล่านั้นจำเป็นต้องใช้กำลังคนและอาศัยเวลาในการทำพอสมควร ทำให้เกิดความสามัคคี สนับสนุนผูกพัน จันทะหรือญาติก่อให้เกิดผลทางบวกในเชิงคุณค่าที่ขนมไทยผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในสังคม

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ ** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง

ขนมมงคลกับความหมาย

- **ขนมชั้น** - ความเจริญก้าวหน้าในชั้น เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนชั้น โดยเฉพาะ หากหยอดได้ 9 ชั้น
- **ขนมจ่ามงกุฏ** - ความเจริญก้าวหน้า เป็นหัวหน้า เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง ถือเป็นการแสดงความยินดีและอวยพรให้มีความก้าวหน้าในการทำงานยิ่งๆขึ้นไป
- **ขนมถ้วยฟู** - ความเจริญฟูเฟื่อง รุ่งเรือง
- **ขนมตาล** - ความหวานชื่น ราบรื่นของชีวิต
- **ขนมทองเอก** - ความเป็นหนึ่ง รักเดียวใจเดียว
- **ขนมทองหยิบ** - ความมั่งคั่งร่ำรวย หยิบจับการงานสิ่งใดก็จะร่ำรวยมีเงินมีทองสมดังชื่อ ทองหยิบ
- **ขนมฝอยทอง** - ความมีชีวิตยืนยาว
- **ขนมลูกชุบ** - ความน่ารักน่าเอ็นดู มักใช้กับผู้ใหญ่ให้กับผู้น้อย
- **เม็ดขนุน** - แทนคำอวยพรว่าจะทำอะไรก็มีแต่คนคอยสนับสนุน คำขวัญให้เจริญก้าวหน้า
- **ข้าวเหนียวแก้ว** - ความดีประเสริฐ ดุจดั่งแก้ว
- **ขนมเสน่ห์จันทร์** - ความมีเสน่ห์ดึงดูดใจจันทร์ ซึ่งผลสุกจะมีสีเหลือง เปล่งปลั่ง ทั้งสวยงามและมีกลิ่นหอมชวนให้หลงใหล
- **ขนมสามเกลอ** - มีลักษณะเป็นสามก้อนติดกัน ให้คู่บ่าวสาวเสี่ยงทายว่าจะอยู่ด้วยกันได้นานหรือไม่ หากขนมแยกจากกันก็ถือว่าไม่ใช่เนื้อคู่ที่แท้จริง
- **ขนมกง** - รูปร่างเป็นล้อรถไม่มีรอยต่อ มีความเชื่อว่าจะทำให้ความรักของคู่บ่าวสาวจริง ไม่มีวันแยกจากกัน
- **ขนมโพรงเตม** - มีรูปร่างยาวใหญ่คล้ายกับเสาเรือน ทำให้อยู่กันยืนยาว
- **ขนมพอง** - มีในช่วงงานเดือน 10 ของภาคใต้ เป็นสัญลักษณ์ของ แพข้ามหัวมหรณพ
- **ขนมกงหรือขนมไข่ปลา** - เป็นเสมือนเครื่องประดับ
- **ขนมดีชะ** - เป็นเงินเบี้ยสำหรับใช้สอย
- **ขนมลา** - เป็นเสื้อผ้าแพรพรรณ

นอกจากนั้น **ขนมไทยมีความสำคัญทางธุรกิจ** เป็นแหล่งสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับคนไทยมานานหลายชั่วอายุคน เนื่องจากว่าตามงานทำบุญและงานมงคลต่างๆ ยังคงใช้ขนมมงคล ประกอบการทำบุญ และการจัดเลี้ยงอยู่ รวมทั้งในกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมหรืองานประเพณีต่างๆ ในแต่ละช่วงเวลาของปี ซึ่งนับว่าเป็นคุณค่าที่สามารถนำเสนอในเชิงธุรกิจได้ ดังจะเห็นได้จากการที่ขนมไทยส่วนใหญ่มักจะขายดีในช่วงงานเทศกาลหรือตามงานมงคลต่างๆ และในปัจจุบันขนมไทยยังมีแนวโน้ม

ที่จะพัฒนาศักยภาพของตนออกจำหน่ายสู่ตลาดสากลได้ไม่ยาก เนื่องจากมีคุณภาพดี มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น โดยเฉพาะขนมเพื่อสุขภาพที่มีส่วนผสมของธัญพืช

กรณีศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่องขนมไทยภาคกลางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการ ตลอดจนกระบวนการห่วงโซ่อุปทานของสินค้าชุมชนที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์

รวมทั้งหาปัจจัยป่งชี้ที่จะช่วยส่งเสริมให้สินค้าดังกล่าวประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การเป็นธุรกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืนในอนาคต สำหรับวิธีการศึกษาจะใช้วิธีการแบบกรณีศึกษาและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ประกอบการผลิตขนมไทยในจังหวัดพื้นที่ภาคกลาง ทั้งที่เป็นผู้ผลิตเชิงเดี่ยวแบบธุรกิจครอบครัว ผู้ผลิตที่ดำเนินการโดยกลุ่มอาชีพแบบวิสาหกิจชุมชน และผู้ผลิตที่ดำเนินการในรูปแบบร้านค้าหรือบริษัท ทั้งนี้ ผลผลิตทันทีที่เสนอขายจะต้องเป็น “ขนมไทย” และใช้วัตถุดิบในพื้นที่ภาคกลางเป็นหลัก

ร้านค้าขนมไทยภาคกลางที่เป็นกรณีศึกษามีทั้งหมด 15 ร้าน ได้แก่ ข้าวหลามแม่แอ๊ด จ.นครปฐม กลุ่มขนมมงคลเกาะเกร็ด จ.นนทบุรี บ.เอ็นซี โคโคไนท์ จำกัด จ.ราชบุรี กลุ่มอนุรักษ์ขนมไทยในวรรณคดี รัชกาลที่ 2 (กลุ่มขนมไทยในวรรณคดี) จ.สมุทรสงคราม ข้าวหลามแม่ลูกจันทร์ จ.นครปฐม กลุ่มขนมหวาน จ.สุพรรณบุรี ร้านข้าวหลามพิลึก จ.สุพรรณบุรี ร้านทรงนิมิต 79 จ.อ่างทอง ร้านแม่เจริญ จ.ชลบุรี (หนองมน) ร้านลูกเจี๊ยะบ จ.เพชรบุรี ร้านสุคันธา จ.เพชรบุรี ศูนย์สินค้าโอท็อปบ้านพุแค จ.สระบุรี ร้านริน จ.ฉะเชิงเทรา ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้คัดเลือก ขนมไทย 4 ชนิด เพื่อศึกษาคุณสมบัติและคุณภาพของขนมจากร้านค้าต่างๆ ที่เพื่อจะให้มีการพัฒนาขนมนี้ต่อไป ได้แก่ ข้าวหลาม ข้าวตัง บ้าบิน และลูกชุบ

ปริศนาธรรม แป้ง น้ำตาล มะพร้าว

“จำได้ว่าเมื่อตอนกำบุญขึ้นบ้านใหม่ซึ่งมีการตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ใหม่กับด้วยย่าทำขนม 4 อย่างเพื่อใช้ในการนี้ขนมที่ว่าเป็น คือ ต้มแดง ต้มขาว คั้นหลาว ทุซ่าง...ในวานพิธีบวงสรวงบูชา เช่นสิ่งของต่างๆ มักจะมีขนม 4 อย่างนี้เสมอ ถามย่าว่าทำไม ท่านว่าทำกันมาแต่โบราณแล้ว เห็นจะมีเหตุอยู่กระมัง

ส.พลายน้อย ได้เคยกล่าวถึงสาเหตุดังกล่าวว่า โบราณจารย์อธิบายถึงขนมเหล่านี้ว่า มักประกอบด้วยของ 3 อย่าง คือแป้ง น้ำตาล มะพร้าว ของสามอย่างนี้ถ้าใครรู้จักคิดค้นนำไปดัดแปลง ทำขนมต่างๆ ก็ย่อมจะเกิดสรรอวยเปรียบได้กับพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถ้าผู้ใดทำใจให้ถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึงแน่วแน่แล้ว จิตจะผ่องแผ้ว ปราศจากซึ่งโลกะ โทสะ โมหะสิ้นทุกประการ

ไม่ว่าคำอธิบายดังกล่าวจะถูกตีความให้อ่อนเียงเข้าหาพุทธศาสนาสักเพียงใด แต่การวิเคราะห์ตีความในลักษณะเช่นนี้ ก็ดูจะเอื้อประโยชน์ทั้งทางโลกทางธรรมของสังคมยุคหนึ่งสมัยหนึ่งได้อยู่น้อยทีเดียว”

คัดมาจาก ส.พลายน้อย, ขนมแม่เอ๊ย, (กรุงเทพฯ: บารุงสาส์น). 2527. อ้างถึงใน นิตยสารสารคดี

ข้อค้นพบ ปัจจัยกำหนดความสามารถในการแข่งขัน

จากการนี้ศึกษาพบว่า การที่ผู้ประกอบการธุรกิจขนมไทยทั้งกรณีธุรกิจครอบครัว กลุ่มอาชีพ และบริษัท จะประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความสามารถในการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต 3) การมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพ 4) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการขายที่มีประสิทธิภาพ

1. ความสามารถในการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการฯ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้ขนมของตนเองเป็นที่ยอมรับของลูกค้ามาอย่างมั่นคงต่อเนื่อง คือมีรสชาติถูกปากผู้บริโภคหรืออร่อย โดยผู้ประกอบการแต่ละรายจะมีจุดเน้นของตนเองเพื่อรักษาคุณภาพความอร่อยนั้นไว้ เนื่องจากขนมไทยส่วนใหญ่ใช้กระบวนการผลิตที่มีความประณีตทั้งในการเลือกใช้วัตถุดิบและการทำงานในแต่ละขั้นตอน ตามวิธีการผลิตที่สืบทอดกันมา รวมทั้งมีเทคนิคในแต่ละขั้นตอนละเอียดมาก การควบคุมคุณภาพจึงมักขึ้นอยู่กับผู้เลือกสรรวัตถุดิบที่เฉพาะเจาะจงและมีคุณภาพที่ดี และมีความคงที่ซึ่งในหลายๆ ครั้งจึงต้องเป็นวัตถุดิบยี่ห้อเดิมที่ใช้กันมายาวนานต่อเนื่อง รวมทั้งยังต้องพัฒนาฝีมือผู้ผลิตให้ “มือเที่ยง” ในด้านความอร่อย การใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติเป็นหลักทำให้ขนมไทยไม่มีสูตรที่แน่นอนตายตัว หากแต่อยู่ที่ความช่างสังเกตจดจำของผู้ทำเป็นสำคัญ เช่น เรื่องความหวานมันของขนมก็ใช้ว่าจะตายตัวตามปริมาณของน้ำตาลหรือมะพร้าวที่ใส่ลงไป เพราะแต่ละช่วงเวลา แต่ละฤดูกาล ผลผลิตจากสังคมเกษตรเหล่านี้มักให้ความหวานความมันที่ไม่เท่ากัน จึงต้องเป็นเรื่องของผู้ทำที่จะต้องใส่ใจจดจำในรายละเอียดเล็กน้อยเหล่านี้เอง ทำให้เรื่องของการชั่ง ตวง วัด จึงไม่นิยมใช้อุปกรณ์ที่แน่นอนตายตัวเป็นแต่ใช้สัดส่วนของร่างกายในการชั่ง เช่น หยิบมือ

กำมือ เป็นต้น และองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมจากประสบการณ์เหล่านี้จึงกลายเป็นเคล็ดลับสำคัญที่ทำให้ขนมเหล่านั้นมีความอร่อยอย่างคงที่และยากแก่การเลียนแบบหรือถ่ายทอดกันได้ง่ายๆ จึงกลายเป็นตัวกำหนดสำคัญอันดับแรกที่ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต

ผลิตภัณฑ์ขนมไทยภาคกลางที่ผลิตและจำหน่ายกันอยู่ในปัจจุบันนั้น มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่มีพื้นฐานทั้งจากทรัพยากรวัตถุดิบในพื้นที่ และภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ถ่ายทอดกันมายาวนาน ทั้งจากคนในชุมชนและจากในรั้วในวัง โดยมีกิจกรรมตามประเพณี

วัฒนธรรมเป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง

ให้ขนมแต่ละอย่างมีคุณค่า

เป็นที่ต้องการของคนใน

สังคมมาอย่างต่อเนื่อง

ขนมหลายอย่างจึงยัง

มีการดำรงไว้ซึ่งรสชาติ

รูปร่าง ลักษณะและสูตร

วิธีการทำที่เป็นสูตรดั้งเดิม

มาตั้งแต่โบราณและกลายเป็น

เอกลักษณ์ในเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคกลุ่มต่างๆ

3. การมีช่องทางการจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพ

ช่องทางการจัดจำหน่ายของธุรกิจขนมไทยแต่เดิมมีลักษณะเช่นเดียวกับสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ คือ จัดวางจำหน่ายที่หน้าบ้านหรือหน้าร้าน ตลาดชุมชน หรือศูนย์กระจายสินค้า OTOP ในพื้นที่ งานนมกรรมสินค้าตามโอกาสต่างๆ และปัจจุบันผ่านห้างสรรพสินค้า โดยในตอนเริ่มต้นนั้น ผู้ประกอบการขนมไทยมักเติบโตมาจากกิจกรรมในครอบครัวเล็กๆ และเริ่มจากการทำในสิ่งที่ถนัดและใกล้ตัวก่อน คือ การเป็นผู้ผลิตและวางขายหน้าบ้านหรือร้านค้าในชุมชน ต่อมาเมื่อกิจการเติบโตขึ้นหรือต้องการขยายกิจการออกไป ก็จำเป็นต้องแสวงหาช่องทางการจำหน่ายเพิ่มออกไป หรือบริหารจัดการให้

มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถสนองตอบหรือเข้าถึงความต้องการของลูกค้าในวงกว้างขึ้น

จากการสำรวจผู้ประกอบการพบว่า หากเป็นไปได้ และมีความพร้อมแล้ว ผู้ประกอบการแต่ละรายก็ปรารถนาที่จะขยายกิจการให้ธุรกิจของตนเองมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่เข้าถึงลูกค้า มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ มีต้นทุนที่เหมาะสมและเป็นธรรม โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องการใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านห้างสรรพสินค้า

สำหรับผู้ประกอบการขนมไทยซึ่งมักจะเริ่มมาจากธุรกิจเล็กๆ ในครอบครัว นั้น การได้มีโอกาสนำผลิตภัณฑ์ของตนไป “ขึ้นห้าง” ถือเป็นเครื่องหมายแสดงความสำเร็จที่สำคัญ เพราะนอกจากจะเป็นตัวชี้วัดว่า สินค้าของตนเองได้รับการยอมรับจากตลาดในวงกว้างแล้ว ยังหมายถึงการมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคในวงกว้างที่สุด และสามารถเข้าถึงผู้บริโภคทุกระดับทุกกลุ่มด้วยระบบการบริหารจัดการที่น่าจะทันสมัยที่สุด

4. กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการขายที่มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ดั้งเดิมที่ยังใช้ได้คือ การประชาสัมพันธ์ผ่านลูกค้าปากต่อปาก และการนำเสนอทดลองชิมหน้าร้าน กลยุทธ์นี้ใช้ได้กับสินค้าประเภทอื่นมาแล้ว และใช้ได้ดียิ่งกับสินค้าผลิตภัณฑ์ขนม ซึ่งผู้บริโภคแม้ว่าอาจจะมีรสนิยมต่างกัน แต่ก็มักจะเชื่อหรือคล้อยตามผู้บริโภคที่มีประสบการณ์คนอื่นได้ไม่ยากนัก และหากไม่เคยบริโภคขนมชนิดนั้นมาก่อนก็พร้อมที่จะลองด้วยว่า

มีการรับประกันคุณภาพมาแล้วระดับหนึ่ง แต่กลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลสูงกว่า คือ การมีโอกาสโฆษณาตนเองผ่านสื่อสารมวลชน เช่น รายการทีวี บทหรือคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์รายวัน หรือลงตีพิมพ์ในวารสารแนะนำการท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งประสบการณ์ของผู้ประกอบการหลายรายยืนยันตรงกันได้ว่าทุกครั้งที่ได้มีโอกาสในสื่อเหล่านี้ มักจะมีลูกค้ามาถามหาชื่อของเพิ่มขึ้น บางรายมาพร้อมกับถือเอกสารนั้นมาด้วยเลย

นอกจากนั้น **การส่งเสริมการขายผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมของภาครัฐ** ซึ่งได้ดำเนินการมาเป็นเวลาหลายปี ที่หน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับกรมและระดับจังหวัด ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนสินค้าชุมชนในเรื่องของการส่งเสริมการขาย ซึ่งอาจจะออกมาในรูปของการส่งเสริมการใช้หรือบริโภคผลิตภัณฑ์ OTOP ในกิจกรรมและงานต่างๆ ของจังหวัด (เช่น การใช้ขนม หรือผลิตภัณฑ์สมุนไพรในจังหวัดเพื่อเป็นอาหารว่างระหว่างพักในงานประชุมสัมมนาต่างๆ) การออกร้านในงานเทศกาลหรืองานตามประเพณีประจำปีของจังหวัด การจัดงานออกร้านเป็นการเฉพาะ งานไปออกร้าน (หรือ Road show) ในต่างถิ่นต่างที่ เช่น งานของจังหวัดอื่น โดยเฉพาะงานจัดแสดงสินค้าประจำภาคหรือประจำจังหวัดตามศูนย์การค้าในกทม. และบริเวณทล งานแสดงสินค้า OTOP ที่เมืองทองธานี เป็นต้น ข้อดีคือ เป็นการเปิดตัวให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้น และมีกลุ่มลูกค้าใหม่ รวมทั้งรักษากลุ่มลูกค้าเดิมที่เขายังเห็นตราสินค้าในงานนิทรรศการอยู่ แม้ว่าบางงานจะทำรายได้ไม่ดี

ก็ตามเนื่องจากต้องเสียค่าเช่าร้าน นอกจากนั้น กรณีสถานที่จัดเลี้ยงและจัดประชุมสัมมนาในกลุ่มราชการ ก็ช่วยส่งเสริมการขายด้วยเช่นกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีจำกัด อย่างไรก็ตาม มีข้อค้นพบบางประการที่มีความสอดคล้องตรงกันในหลายๆ กรณี และสามารถนำมาพิจารณาเป็นข้อสรุปและเสนอแนะในเชิงนโยบายได้ระดับหนึ่ง คือ

1. ปัจจัยกำหนดความได้เปรียบในการแข่งขันที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ คุณภาพผลิตภัณฑ์ ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการชุมชนพัฒนาคุณภาพสินค้าขนม (อาหาร) ของตนเองอย่างต่อเนื่องให้ได้มาตรฐานและคงที่ จึงยังคงเป็นนโยบายที่ควรดำเนินการต่อไป ในประเด็นนี้ แนวทางดำเนินการเพิ่มเติมอาจหมายถึงการส่งเสริมให้สถาบันวิชาการตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร หรือคณะอุตสาหกรรมอาหารของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เข้ามามีบทบาทสนับสนุนในเชิงวิชาการให้กับผู้ประกอบการมากกว่านี้

2. ขนมไทยเป็นตัวอย่างที่ดีของการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์จากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างรุ่มรวยในสังคมไทย แต่ยังไม่ได้มีการนำมาใช้ประโยชน์มากนัก สาเหตุสำคัญเพราะยังไม่มี การรวบรวมเรื่องราวเหล่านั้นไว้อย่างเป็นระบบ แต่ที่สำคัญกว่าคือ ผู้ประกอบการยังรู้หรือไม่มีทักษะในการนำเรื่องราวเหล่านั้นมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการของตนเอง ดังนั้น ภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการฟื้นฟู และรวบรวมเรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เหล่านี้ในแต่ละท้องถิ่นให้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเรื่องราวเหล่านี้ในตัวสินค้าและบริการแก่ผู้ประกอบการ ชุมชนต่างๆ

3. ข้อสรุปที่ได้ตรงกันในหลายกรณีศึกษา คือ ห่วงสรรพสินค้าไม่สามารถเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายหลักที่สร้างกำไรให้กับผู้ประกอบการชุมชนได้ ดังนั้น จึงจำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องมีช่องทางการจำหน่ายของตัวเอง เป็นช่องทางจำหน่ายหลัก เช่น ศูนย์จำหน่ายสินค้า งานแสดงสินค้า หรือน้ำร้าน (โดยเฉพาะในกรณีที่มีชื่อเสียง

จนลูกค้าต้องเดินดั้นมาหาเอง) การสนับสนุนของภาครัฐ เพื่อพัฒนาช่องทางจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการชุมชน จึงยังเป็นนโยบายที่เหมาะสม แต่ความล้มเหลวของศูนย์จำหน่าย OTOP หลายแห่งก็เป็นบทเรียนที่ดีว่า กิจกรรมเหล่านี้จะต้องขึ้นอยู่กับการเป็นไปได้อย่างธุรกิจที่แท้จริงด้วย

4. ภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในเรื่องของการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั้งในคุณภาพการผลิต เช่น มาตรฐาน อ.ย. หรือมาตรฐานส่งออกต่างประเทศต่างๆ การสร้างความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ อาทิ ข้อมูลด้านการออกแบบ การสร้างตราสินค้า รวมทั้งควรให้การสนับสนุนการส่งเสริมการใช้/บริโภคผลิตภัณฑ์ของจังหวัด การประชาสัมพันธ์ในวาระและโอกาสต่างๆ ที่มีเข้ามาเยือน การจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งการจัด Roadshow และการแสดงในงานเทศกาลต่างๆ ในต่างประเทศ ■ ■ ■

กาฬสินธุ์โมเดล สู่การเป็นเมืองแห่งความสุข

ตฤตถนัย นพคุณ / กิตติพัฒน์ ยลไชย*

ที่มาของโครงการ

ในอดีต จังหวัดกาฬสินธุ์มุ่งพัฒนาภาคเกษตร การท่องเที่ยว เป็นยุทธศาสตร์หลัก ให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านการพัฒนาคนน้อย ผลจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุลและไม่เป็นบูรณาการ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวกาฬสินธุ์ โดยในปี 2553 พบว่าคนกาฬสินธุ์เผชิญกับปัญหาหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพ อัตราการเจ็บป่วยและเสียชีวิต มีแนวโน้มสูงขึ้น ปัญหาอนามัยแม่และเด็ก ปัญหาการใช้สารเคมีในการเกษตร ส่งผลต่อการตกค้างของสารเคมีในพืชผัก ผลการตรวจสารเคมีในเลือดประชาชน พบว่าไม่ปลอดภัยถึงร้อยละ 62 และมากที่สุดถึงร้อยละ 91 กลุ่มเด็กวัยมัธยมต้น มัธยมปลาย อาชีวะ และอุดมศึกษาดื่มเหล้าและสูบบุหรี่เป็นประจำ มีอัตราแนวโน้มที่สูงขึ้นคือจากร้อยละ 10.26 ในปี 2552 เป็น 33.25 ในปี 2553 มีเด็กที่ฆ่าตัวตายสำเร็จเพิ่มจาก 1.78 เป็น 5.67 ต่อแสนประชากร อัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุโดยรถจักรยานยนต์ เพิ่มจาก 9.36 เป็น 22.07 ต่อแสนประชากร

ขณะที่ด้านการศึกษา อัตราการเรียนต่อมัธยมลดลง ผลการทดสอบระดับชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ในปี 2553 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (เฉลี่ย 93.787) อยู่ลำดับ 5 จาก 10 อันดับท้ายสุดของประเทศ ปัญหาเสพยาเสพติดในโรงเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้นและสูงกว่าทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากเดิมร้อยละ 16.03 เป็น 41.25 ส่วนด้านเศรษฐกิจ รายจ่ายส่วนใหญ่ของคนในชุมชน มากกว่าร้อยละ 50 เป็นรายจ่ายต้นทุนการผลิตในการประกอบอาชีพการเกษตรและรายจ่ายค่าอาหาร ซึ่งให้เห็นการพึ่งตนเองยังน้อย ส่งผลทำให้มีรายได้เหลือเฉลี่ยปีละไม่ถึง 2,000 บาทต่อครัวเรือน ความยากจน ภาระหนี้สินของประชาชน จึงเป็นปัญหาที่สำคัญของคนในชุมชน

จังหวัดกาฬสินธุ์จึงได้มีการปรับยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัด ในปี 2555-2558 โดยกำหนด “ยุทธศาสตร์การพัฒนา

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ได้กำหนด แนวทางการขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญกับหลักการพัฒนาพื้นที่ การกิจ และการมีส่วนร่วม (Area Function Participation : AFP) ใช้ “จังหวัดเป็นพื้นที่ดำเนินการ” ขับเคลื่อนการพัฒนา และเป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนาจากชุมชนสู่ประเทศ และประเทศสู่ชุมชน วารสาร เศรษฐกิจและสังคมฉบับนี้ จึงนำเสนอภาพตัวอย่างการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้แนวคิดดังกล่าวผ่านกรณีตัวอย่าง “โครงการ คนดีสุขภาพดี รายได้ดี จังหวัดกาฬสินธุ์” เพื่อนำเสนอกรณีตัวอย่างการขับเคลื่อนโดยใช้พื้นที่เป็นฐานบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อจุดประกายต่อยอดการพัฒนาสำหรับพื้นที่อื่นๆ ต่อไปในอนาคต

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

คน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม” เป็นยุทธศาสตร์แรก ใช้หลักการยึดประชาชนและชุมชนเป้าหมายร่วมของการพัฒนา (People & Area Approach) เน้นความร่วมมือและบูรณาการจากภาคีที่เกี่ยวข้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สามารถลดปัญหาต่างๆ โดยใช้หลักการขับเคลื่อนแบบสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา คือ (1) การใช้องค์ความรู้หรือวิชาการโดยภาคราชการและภาควิชาการ (2) การใช้พลังประชาสังคมที่เป็นภาคีต่างๆ ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน ออมัย ท้องถิ่น และ (3) การกำหนดนโยบายสาธารณะระดับจังหวัดและระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากแนวคิดดังกล่าว ได้นำมาสู่การริเริ่ม “โครงการคนดี สุขภาพดี รายได้ดี จังหวัดกาฬสินธุ์” ขึ้นในปี 2555

กรอบแนวคิด “3ดี” คือ ขับเคลื่อนอย่างสมดุลใน 3 มิติ

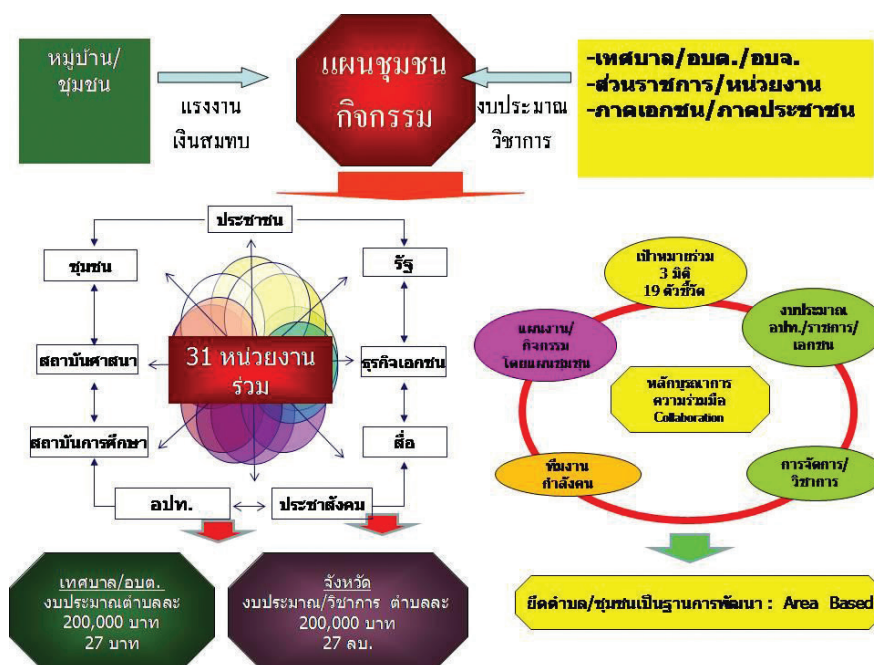
“โครงการคนดี สุขภาพดี รายได้ดี จังหวัดกาฬสินธุ์” มีกรอบแนวคิดการดำเนินโครงการเน้นการบูรณาการงาน คน และการจัดการร่วมกัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันนำไปสู่การสร้างสุข ของชาวกาฬสินธุ์ให้เกิดรูปแบบการพัฒนาเฉพาะของจังหวัดเป็นต้นแบบแห่ง

ความสุขของกาฬสินธุ์ (Kalasin Happiness Model) โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาสู่ความสุข ซึ่งคนในชุมชนต่างๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์เห็นว่ามีสำคัญที่สุด 3 ด้าน ได้แก่

การเป็น “คนดี” การมี “สุขภาพดี” และ การมี “รายได้ดี(พอดี)” หรือที่เรียกกันติดปากว่า “โครงการ 3 ดี กาฬสินธุ์โมเดล” โดยในแต่ละเป้าหมายจะประกอบด้วยตัวชี้วัดซึ่งคนในชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น

ทั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการพัฒนาจะมีชุมชนเป็นฐาน ร่วมมือกับ วัด โรงเรียน ส่วนราชการ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาใน 5 ประเด็น ได้แก่ (1) การกำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดการพัฒนาาร่วมกัน (2) การจัดการการเงิน/งบประมาณร่วมกัน (3) การบริหารจัดการ และการจัดการองค์ความรู้/วิชาการร่วมกัน (4) การจัดการกำลังคนร่วมกัน และ (5) การกำหนดแผนงาน กิจกรรมร่วมกันด้วยแผนชุมชน การทำงานภายใต้โครงการจะใช้เครื่องมือหลักในการทำงานสำคัญร่วมกัน 3 ประการ ได้แก่ (1) มีกติกา ร่วมกัน (2) มีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ เป็นเจ้าภาพร่วมกัน และ (3) มีการบูรณาการงบประมาณในรูปแบบกองทุนร่วมกัน

ภาพประกอบที่ 1 : แนวทางการดำเนินงานและการบูรณาการโครงการกาฬสินธุ์ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี

สำหรับกระบวนการทำงานตามแนวคิดดังกล่าว เริ่มดำเนินการในปี 2555 โดยนำร่องอำเภอละอย่างน้อย 1 ตำบล โดยได้รับความสนใจจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมัครเข้าร่วมจำนวน 35 ตำบล จากบทเรียนปี 2555 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่นำร่อง ต่อมาในปี 2556 ได้ขยายผลครอบคลุม 135 ตำบล 1,260 หมู่บ้าน/ชุมชน และดำเนินการต่อเนื่องในปี 2557 โดยได้รับงบประมาณจากบประมาณจังหวัด จำนวน 27,800,000 บาท เพื่อมุ่งผลักดันจังหวัดกาฬสินธุ์ให้มุ่งสู่สังคมคุณภาพต่อไป

เดินหน้าโครงการ : สร้างความร่วมมือ ต่อยอดความรู้ ประเมินความสุข

การดำเนินโครงการฯ จะเริ่มต้นจากการชักชวนให้คนในชุมชนต่างๆ ในจังหวัด จัดเวทีในหลายระดับ เพื่อ “แสวงหาความทุกข์ร่วมกัน” และลำดับความสำคัญของความทุกข์ต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นค่าน้ำหนักของตัวชี้วัด ซึ่งแต่ละชุมชนอาจจะให้น้ำหนักของแต่ละความทุกข์แตกต่างกัน จากนั้นจึงร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา กลไกความร่วมมือ เจ้าภาพในการขับเคลื่อนแต่ละประเด็น แผนการทำงาน แนวทางการสื่อสารและเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินผลความสำเร็จร่วมกัน อาทิ คนกาฬสินธุ์เสียชีวิตปีละประมาณ 7,000 คน จากสาเหตุทะเลาะวิวาทประมาณ 1,200 คน โดยส่วนมากเป็นทะเลาะวิวาท ซึ่งมีสาเหตุจากการดื่มเหล้ามาก มียอดขายเหล้า-เบียร์ต่อปี ประมาณ 3,000 ล้านบาท ในขณะที่มียอดขายข้าวประมาณ 1,250 ล้านบาทต่อปี ดังนั้น มาตรการทางสังคมในการงดเหล้า จึงถูกกำหนดเป็นตัวชี้วัดในการพัฒนาสำคัญตัวหนึ่งในหมวด “คนดี”

ทั้งนี้ เมื่อได้ลำดับความสำคัญของความทุกข์ต่างๆ และกำหนดเป็นตัวชี้วัดในการพัฒนาแล้ว นำมาสู่ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักๆ ได้แก่

1. การสร้างกลไกความร่วมมือ กลไกความร่วมมือสำคัญประกอบด้วย 4 กลไกหลัก ดังนี้

(1) กลไกการจัดโครงสร้างการทำงาน แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ คณะทำงานระดับจังหวัด คณะทำงาน

ระดับอำเภอ คณะทำงานระดับตำบล และคณะทำงานระดับชุมชน โดยในคณะกรรมการแต่ละระดับจะแบ่งงานออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านคนดี ด้านสุขภาพดี และด้านรายได้ดี ซึ่งมีผู้บริหารหน่วยงานต่างๆ แบ่งงานกันเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละด้าน

(2) กลไกการบูรณาการงบประมาณ ระดมทุนจากหน่วยงานต่างๆ ในหลายระดับมาจัดตั้งเป็นกองทุนในการดำเนินงาน โดยในช่วงเริ่มต้นโครงการในปี 2555 ได้รับงบประมาณจากสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์จำนวน 3.3 ล้านบาท และงบประมาณปกติจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล 35 ตำบล ตำบลละ 200,000 บาท ต่อมาในปี 2556-2557 ได้รับงบประมาณจาก 1) จังหวัด (ตำบลละ 200,000 บาท รวม 27 ล้านบาท) 2) อปท. (ตำบลละ 200,000 บาท รวม 27 ล้านบาท) 3) กองทุนสุขภาพประมาณ 45 ล้านบาท 4) กองทุนชุมชน และเงินบริจาคประมาณ 1.8 ล้านบาท

(3) กลไกการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร โดยการชักชวนให้ส่วนราชการต่างๆ ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ อปท. และชุมชนทุกแห่งในจังหวัดมาร่วมทำสัปดาห์ความร่วมมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่เป้าหมาย 3 ดี ด้วยกัน โดยเลือกประเด็นสำคัญที่จะทำร่วมกันปีละ 1-2 เรื่อง เช่น เรื่องงดเหล้าในงานศพ และลดใช้สารเคมีในการทำเกษตร โดยใช้แผนชุมชนเป็นแผนหลักในการขับเคลื่อนในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งมีการเชิญเครือข่ายผู้ทำความดี และมีผลงานที่ดีเป็นระยะๆ

(4) กลไกระดับนโยบาย และกฎระเบียบ โดยมี การประกาศวาระจังหวัด จัดทำนโยบายจังหวัด และกติกาในหมู่บ้าน ชุมชน ในการรวมพลังขับเคลื่อนกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี สู่การเป็นเมืองแห่งความสุข โดยในระยะแรกมีเป้าหมายให้กาฬสินธุ์เป็นจังหวัดปลอดเหล้าในงานศพทุกหมู่บ้าน เป็นเมืองเกษตรอินทรีย์ เป็นชุมชนสีเขียว และมีสุขภาพเป็นที่ยิ่งของประชาชน

2. การพัฒนาระบบการเรียนรู้ มีการดำเนินการหลัก 3 ประการ ประกอบด้วย

(1) การส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้สามารถวางแผนการเงินของครัวเรือน สามารถลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้

(2) การพัฒนากำลังคนเพื่อเป็นวิทยากร กระบวนการ และแกนหลักในการขับเคลื่อน ทั้งในระดับ จังหวัด อำเภอ ตำบล ชุมชน และครัวเรือน

(3) การจัดทำแผนชุมชน โดยใช้ข้อมูลจากแหล่ง ต่างๆ อาทิ บัญชีครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์ชุมชน และ มอบหมายให้ อบต. เป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนแผน

3. การประเมินผลความสำเร็จ เมื่อดำเนินการในสองขั้นตอน ก่อนหน้าแล้ว จึงได้ประเมินผลการพัฒนาตามตัวชี้วัดทั้ง 3 หมวด โดยพบว่าในระดับตำบลมีหมู่บ้านผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 70 และในระดับอำเภอมียอดผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยคณะทำงานที่ดำเนินงานตามโครงการได้ดีที่สุดคือ คณะทำงานระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับหมู่บ้าน ตามลำดับ ในขณะที่ภาคประชาชน และเอกชนมีส่วนร่วม ในการดำเนินโครงการมากที่สุด ขณะที่ภาคราชการ จะไม่ เข้าไปควบคุมหรือสั่งการ โดยตัวชี้วัดที่มีคะแนนสูงที่สุดใน แต่ละหมวดได้แก่ (1) มาตรการทางสังคมในการงดเหล้า ในหมวดคนดี (2) ชุมชนมีการจัดการโรคในหมวดสุขภาพ ดี และ (3) ผลิตอาหารได้พอกินตลอดปี ในหมวดรายได้ดี ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของทั้ง 3 หมวดพบว่าหมวด สุขภาพดี ได้คะแนนสูงที่สุด

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของโครงการ กาศสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี

ผลการดำเนินงานของโครงการกาศสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี ตลอดระยะเวลาการดำเนินการที่ผ่านมา (พ.ศ. 2555-2556) จำแนกผลการพัฒนาเป็น 3 มิติ ดังนี้

มิติคนดี

มีการรณรงค์โครงการงดเหล้า ในงานบุญ และ งานศพ ส่งผลให้การใช้จ่ายในการซื้อสุราของทั้งจังหวัด กาศสินธุ์ลดลงโดยเฉลี่ยเดือนละ 10 ล้านบาท นอกจาก การรณรงค์ลดสุราและอบายมุขในงานบุญแล้ว ยังมีการ ส่งเสริมกิจกรรมการทำบุญตักบาตร และการปฏิบัติธรรม อย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนด้วย

มิติสุขภาพดี

จังหวัดกาศสินธุ์ได้มีการพัฒนาสุขภาพกาฬสินธุ์ ครอบคลุมทั้ง 1,620 หมู่บ้าน โดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง ในการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกัน ควบคุมโรค บริการ สุขภาพทั้งเชิงรับ เชิงรุก โดยชุมชน เพื่อชุมชน มุ่งสู่การ พึ่งตนเองด้านสุขภาพ และมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน และผู้เชี่ยวชาญ สับเปลี่ยนหมุนเวียน จัดเวทีให้ บริการแก่ประชาชนดูญาติมิตร

มิติรายได้ดี

มีการรณรงค์ให้ประชาชน ปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกิน ได้ สร้างความมั่นคงทางอาหาร ปลอดภัยพืช ด้วยแนวคิด หลุมพอเพียง ปลูกต้นไม้ 5 ระดับ เพื่อให้จังหวัดกาศสินธุ์ เป็นชุมชนสีเขียว ผลจากการรณรงค์สามารถลดรายจ่าย ของชุมชนทั้งจังหวัดกาศสินธุ์ได้ไม่น้อยกว่า 300 ล้านบาท ต่อปี

ข้อค้นพบสำคัญจากการดำเนินโครงการ

จากการดำเนินโครงการกาศสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี อย่างจริงจังและต่อเนื่องส่งผลให้โครงการประสบ ความสำเร็จในแง่ของการแปลงยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนา จังหวัดไปสู่การปฏิบัติผ่านตัวโครงการฯ พร้อมทั้งเป็น โครงการส่งเสริมการบูรณาการการทำงานร่วมของทุกภาค ส่วนในจังหวัดกาศสินธุ์ ทั้งนี้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ของการพัฒนา ที่เป็นรูปธรรมได้ ดังนี้

(1) หน่วยงานราชการต่างๆ ทั้งในระดับจังหวัดและ อำเภอ สามารถทำงานร่วมกันกับ อบต. และชุมชนได้ โดย การกำหนดเป้าหมาย ทิศทางร่วมกัน และเชื่อมต่อแผน และงบประมาณเข้าด้วยกัน

(2) การดำเนินโครงการเป็นการสร้างวัฒนธรรม ประชาธิปไตย และการดำเนินงานอย่างมีธรรมาภิบาลใน ระดับฐานราก

(3) คนในชุมชน ท้องถิ่น ได้เรียนรู้ และเข้าใจการ ประสานงานกับหน่วยงานราชการ อบต. และภาคเอกชน เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับต่างๆ และคนทำดีได้รับการ ยกย่อง

(4) การงดเหล้าในงานศพทำให้จังหวัดสามารถลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ประมาณ 2 ล้านลิตรหรือประมาณ 109 ล้านบาทต่อปี

(5) การริเริ่มการพึ่งตนเองทางอาหารโดยการปลูกผักปลอดสารพิษกินเอง ทำให้ประชาชนในจังหวัดประหยัดค่าใช้จ่ายไปได้ประมาณ 325 ล้านบาทต่อปี

(6) มีการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของคนกาฬสินธุ์ คือ “คนมีน้ำใจไม่ทิ้งกัน” ซึ่งเกิดจากการดำเนินโครงการ “ถนนสายบุญ” ที่มีการระดมปัจจัย ข้าวสาร อาหารแห้งไปทำบุญ และส่วนที่เหลือก็นำมาเข้ากองทุนดูแลผู้ด้อยโอกาส และผู้ประสบภัย

(7) เกิดนวัตกรรมในการพัฒนา ซึ่งตอบสนองความต้องการในพื้นที่ อาทิ น้ำหมักราไฟ ซึ่งใช้แทนยาฆ่าหญ้า น้ำหมักข้าวกล้อง เป็นต้น

ความสำเร็จที่ทุกฝ่ายร่วมกันสร้าง

โครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี เป็นตัวอย่างโครงการที่มุ่งเน้นขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ ที่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยบริบทของพื้นที่เป็นตัวตั้งในการแปลงแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดไปสู่การขับเคลื่อนและนำไปปฏิบัติได้จริงในระดับพื้นที่ ซึ่งได้รับความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายการพัฒนา ร่วมกัน คือการมุ่งสู่การเป็นเมืองแห่งความสุขอย่างยั่งยืน และสร้างความสุขให้กับคนกาฬสินธุ์ อาทิ

สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนอย่างครอบคลุม โดยประชาชนได้รับประโยชน์ครอบคลุมทั้งจังหวัด เป็นการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบบูรณาการทั้งมิติ สังคม (คนดี) สุขภาพดี เศรษฐกิจ (รายได้ดีแบบพอเพียง) ด้วยนวัตกรรมการจัดการแบบมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน ซึ่งจะเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมเป็นชุมชน จังหวัดแห่งความสุข จะต้องพัฒนาต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 ปี

บูรณาการความร่วมมือทุกภาคีเครือข่ายอย่าง ไม่เคยปรากฏมาก่อน การดำเนินงานตามโครงการกาฬสินธุ์ 3 ดี ทำให้เกิดกลไกการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานราชการ เอกชน และภาคประชาสังคม ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านและชุมชน ทั้ง

31 หน่วยงานในการร่วมมือกันดำเนินงาน โดยใช้พื้นที่และชุมชนเป็นฐานการดำเนินงาน เชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดสู่การปฏิบัติการทั้ง 150 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นเชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์จังหวัดสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และจะสามารถพัฒนาเป็นจังหวัดจัดการตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม

พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของประชาคมโลก การขับเคลื่อนโครงการทำให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ให้มีความรู้ทักษะในการวางแผนการจัดการในการแก้ปัญหา ทำให้ชุมชน ท้องถิ่นได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ เนื่องจากการพัฒนาโดยพึ่งพางบประมาณเชิงภารกิจ (Function) หรืองบประมาณที่ไม่สามารถขับเคลื่อนแผนได้ทั้งจังหวัด

สรุป

ปัจจัยความสำเร็จ การบูรณาการโครงการพัฒนาพื้นที่สู่การสร้างความสุขทั้งจังหวัด เมื่อถอดบทเรียนโครงการกาฬสินธุ์คนดี สุขภาพดี รายได้ดี จังหวัดกาฬสินธุ์ จะพบว่าเป็นการขับเคลื่อนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำคัญของการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนภายใต้การบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สอดประสานด้วยกลไกข้อมูล กระบวนการเรียนรู้ และกลไกการจัดการ เพื่อร่วมกันสร้างความสุขของคนในชุมชน จึงเป็นตัวอย่างของโครงการที่มุ่งขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ ที่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม เป็นหนึ่งในกรณีตัวอย่างที่น่าสนใจ ซึ่งแต่ละจังหวัด ท้องถิ่น และชุมชน สามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน แก้ปัญหาได้ตรงจุด และตอบสนองความต้องการของในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ■■■

โครงการศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงาน และผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทย หลังเปิดเสรีประชาคมอาเซียน

สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาทางสังคม *

ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานเข้มข้น ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากค่านิยมทางการศึกษาของเด็กไทยที่นิยมศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี มากกว่าสายอาชีพ ทำให้ตลาดแรงงานขาดช่างเทคนิคในภาคการผลิต อีกทั้งความต้องการแรงงานในสาขาการผลิตของไทยยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเพื่อทดแทนกำลังแรงงานที่ขาดแคลน ประกอบกับประเทศไทยยังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งไม่เพียงทำให้สัดส่วนกำลังแรงงานลดลงและสัดส่วนวัยผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้ความสามารถของบุคคลในการเกื้อหนุนวัยที่ต้องการการพึ่งพิง โดยเฉพาะวัยผู้สูงอายุลดต่ำลงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หากได้รับการจัดการที่ดี รวมถึงหากประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากการเคลื่อนย้ายแรงงานภายใต้การเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน (ASEAN Community-AC) ก็จะทำให้ประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ประชาคมอาเซียน มุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาค อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกยังมี

ระดับขั้นของการพัฒนาแตกต่างกันมาก ดังนั้น ภายใต้ความแตกต่างของโครงสร้างทางการผลิต โครงสร้างประชากร จะส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกันในการสนับสนุนการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน การเคลื่อนย้ายแรงงานจะมีทั้งรูปแบบการเคลื่อนย้ายใน

	2009 - 2011		
	GDP (billion \$)	Population	GDP per capita
Indonesia	707	237,556,363	2,975
Thailand	313	63,878,267	4,894
Malaysia	238	27,565,821	8,632
Singapore	195	5,076,700	38,395
Philippines	190	91,983,000	2,065
Vietnam	105	90,549,390	1,155
Myanmar	34	55,400,000	618
Brunei Darussalam	13	401,890	32,402
Cambodia	11	14,805,358	767
Laos PDR	7	6,800,000	1,090

* สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประเทศ (Domestic Migration) และระหว่างประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน (Intra-AC Migration) โดยปัจจัยสำคัญต่อการดึงดูดแรงงานระหว่างประเทศในประชาคมอาเซียน คือ ความแตกต่างของอัตราค่าจ้าง และความต้องการแรงงานเพื่อตอบสนองทิศทางการพัฒนาของแต่ละประเทศ

การปรับตัวของตลาดแรงงานของประเทศ

ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะส่งผลกระทบต่ออุปทานแรงงานในตลาดแรงงานไทย เนื่องจากในปัจจุบันอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor Intensive) ในประเทศไทยกำลังขาดแคลนแรงงาน การปรับอัตราค่าจ้างแรงงานขึ้นต่ำส่งผลให้ต้นทุนการผลิตในส่วนของแรงงานสูงขึ้นและจำเป็นต้องปรับตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือการลดการจ้างแรงงานโดยลงทุนเพิ่มในการใช้เครื่องจักรมาทดแทน หรือปรับเทคนิคการผลิต การบริหารจัดการ การเพิ่มราคาสินค้า และพยายามย้ายฐานการผลิตไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตาม การปรับตัวต่างๆ

เหล่านี้มีความซับซ้อนและไม่สามารถวิเคราะห์ด้วยเหตุผลเชิงสามัญสำนึก หากแต่ต้องใช้เครื่องมือทางทฤษฎีที่เรียกว่าแบบจำลองทางเศรษฐกิจ (Economic Model) มาเป็นตัวช่วยในการประเมินภาพรวมในระดับมหภาค เศรษฐกิจ (Macroeconomic) ภาพส่วนย่อยรายสาขาการผลิต (Economic Sector) ในด้านอุปทานรวมและในด้านอุปสงค์รวม (Aggregate Supply and Demand)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานและผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทยหลังเปิดเสรีประชาคมอาเซียน โดยจัดทำเป็น **โครงการศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานและผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทยหลังเปิดเสรีประชาคมอาเซียน** และได้กำหนดรายละเอียดโครงการประกอบด้วย

วัตถุประสงค์ เพื่อประมาณการความต้องการแรงงานของตลาดแรงงานไทยหลังเปิดเสรีประชาคมอาเซียน การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทย และการเคลื่อนย้ายแรงงานไทยไปยังประเทศในภูมิภาค ตลอดจนผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีต่อตลาดแรงงานไทย ที่สามารถนำมาสู่ข้อเสนอแนะทางการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพและผลิตภาพของแรงงานไทยในอนาคต

ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาภาพรวมสถานการณ์ ทิศทาง แนวโน้มตลาดแรงงาน อุปสงค์และอุปทานแรงงานเป็นรายสาขา และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน ทั้งแรงงานที่มีทักษะฝีมือและแรงงานไร้ทักษะฝีมือ
2. ประมาณการแนวโน้มความต้องการแรงงานไทย และแรงงานต่างด้าวของตลาดแรงงานไทย ทั้งที่มีฝีมือและไร้ฝีมือ ประมาณการแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศทั้งในและนอกประเทศในภูมิภาคอาเซียน
3. ศึกษาข้อมูลเชิงลึกความต้องการแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทย อาทิ เมียนมาร์ สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม รวมถึงการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะฝีมือจากประเทศไทยไปยังประเทศในภูมิภาคอาเซียน และภูมิภาคอื่นๆ
4. ศึกษาผลกระทบการเคลื่อนย้ายแรงงานทั้งในระดับฝีมือและไร้ฝีมือที่มีต่อตลาดแรงงานของไทย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางการพัฒนาแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพและผลิตภาพของแรงงานในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ สศช. มีข้อมูลความต้องการแรงงานทั้งแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติที่มีฝีมือและไร้ฝีมือ และการเคลื่อนย้ายแรงงานไทยไปยังประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหลังเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้ง ประเด็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับนำมาใช้ในการวางแผนกำหนดทิศทางในอนาคตเกี่ยวกับตลาดแรงงานไทยและการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ

ความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ ปัจจุบันมีการนำเสนอรายงานการศึกษาขั้นต้นแล้วซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ อาทิ การทบทวนองค์ความรู้เพื่อประยุกต์ทฤษฎีการย้ายถิ่นภายในประเทศ (Internal Migration Model ของ Harris-Todaro) ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการย้ายถิ่นข้ามชาติ (International Migration) ภายในประชาคมอาเซียน รวมทั้งการออกแบบระบบสมการ โดยใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไป (Computable General Equilibrium Model, CGE) ที่พัฒนาขึ้นจากโครงการพัฒนาแบบจำลองกำลังแรงงาน เพื่อการวางแผนผลิตกำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ของ สศช.(2556) และ

ขยายแบบจำลองเพิ่มในเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ เพื่อประมาณการด้านแรงงาน และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ ตลอดจนการสำรวจข้อมูลเชิงลึกถึงความต้องการแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทยในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ได้แก่ สปป.ลาว เมียนมาร์ กัมพูชา และเวียดนาม เป็นต้น เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้มตลาดแรงงานทั้งด้านอุปสงค์และอุปทานแรงงานเป็นรายสาขา และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ตลอดจนผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานทั้งในระดับฝีมือและไร้ฝีมือที่มีต่อตลาดแรงงานของไทยในอนาคต

ทั้งนี้ โครงการศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานและผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทย หลังเปิดเสรีประชาคมอาเซียน อยู่ระหว่างการจัดทำรายงานการศึกษาระดับกลางและคาดว่าจะโครงการนี้จะแล้วเสร็จภายในเดือนเมษายน 2558 ■ ■ ■

รายงานเคลื่อนไหวของการขับเคลื่อน แผนพัฒนา ฉบับที่ 11

สศช.จัดประชุมประจำปี 2557 ระดมความเห็นกำหนดทิศทางการพัฒนาคน สร้างอนาคตประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จัดการประชุมประจำปี 2557 ภายใต้ชื่อเรื่อง “การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย” เมื่อวันที่ 26 ก.ย. 2557 ณ ห้องแกรนด์ไดมอนด์บอลรูม ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี โดยมี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี/หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เป็นประธานและแสดงปาฐกถาพิเศษ มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งจากคณะรัฐมนตรี คณะรักษาความสงบแห่งชาติ สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้นำภาคประชาสังคมและผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไปที่ให้ความสนใจประมาณ 2,000 คน

การประชุมเริ่มต้นด้วยการกล่าวรายงานของนายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ เลขาธิการ สศช. ซึ่งกล่าวถึงแนวคิดการพัฒนาที่ใช้ “คน” เป็นศูนย์กลางและเป็นเป้าหมายของการพัฒนา ได้นำมาใช้นับตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 8 และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันคือแผนพัฒนาฉบับที่ 11 ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่เน้นเรื่องคนและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของคนในสังคม เนื่องจาก “คน” เป็นทั้ง “ผู้ขับเคลื่อนการพัฒนา” และ “ผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา” ดังนั้น การพัฒนาคนให้มีลักษณะที่เหมาะสม มีภูมิคุ้มกัน และรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเท่าทัน จึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ และในขณะเดียวกันคนในทุกช่วงวัย ต้องได้รับการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และศักยภาพในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ ด้วยสาเหตุดังกล่าว สศช. จึงกำหนดให้การพัฒนาคนเป็นหัวข้อหลัก

ของการประชุมในครั้งนี้ โดยจะเปิดโอกาสให้ทุกภาคีร่วมกันระดมความคิดเห็นในเรื่องการพัฒนาคนเพื่ออนาคตของประเทศที่พึงปรารถนาของคนไทย

จากนั้นพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกรัฐมนตรี/หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้นำเสนอปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “รัฐบาลกับการพัฒนาคนเพื่อสร้างอนาคตประเทศ” โดยนายกรัฐมนตรีกล่าวว่าประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในปี 2558 โดยรัฐบาลจะเร่งเตรียมความพร้อมด้านแรงงาน โดยกำหนดแผนที่ชัดเจน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาล เอกชน และสถานศึกษา ที่สำคัญ การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศต้องมีการตั้งเป้าหมายและวางแผนการทำงานให้ชัดเจนเป็นระยะ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และขอให้น้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องของการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” พร้อมกับให้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการทำงาน การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนของคนต้องมองคนระดับล่างเป็นอันดับแรก แล้วจึงมองขึ้นไปข้างบน ในระดับภาพรวมของประเทศจะต้องรักษาระดับหนี้สาธารณะของประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ไม่ก่อหนี้เกินความจำเป็น

นายกรัฐมนตรี กล่าวต่อไปว่า นโยบายด้านการพัฒนาคนของรัฐบาล ได้ยึดยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 เป็นแนวทางหลัก โดยกำหนดให้มีการพัฒนาในทุกช่วงวัย ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงช่วงบั้นปลายของชีวิต อาทิ ส่งเสริมให้เด็กทุกคนเติบโตอย่างมีคุณภาพ ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง คนไทยช่วยเหลือตนเองได้ มีงานทำมีรายได้ที่มั่นคง สร้าง

แรงจูงใจให้มีการเข้าศึกษาในสายอาชีพวิชาชีพเพิ่มขึ้น ส่งเสริมและหามาตรการดึงดูดแรงงานฝีมือและรักษาแรงงานเหล่านี้ไม่ให้เคลื่อนย้ายออกนอกประเทศ และจากการที่ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงต้องเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในชีวิตระยะยาวและสร้างสภาพแวดล้อมให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เอื้ออาทรต่อกันและกัน ไม่ทอดทิ้งคนสูงอายุให้อยู่โดดเดี่ยวสำหรับเวทีการอภิปรายและการระดมความเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมนั้น ในช่วงเช้า เป็นการอภิปราย เรื่อง การพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศไทย โดยมีนายพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่ผู้ดำเนินการอภิปราย นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ เลขาธิการ สศช. นำเสนอเกี่ยวกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่มีผลต่อคนและสังคมไทยและแนวทางการพัฒนาคนตลอดช่วงวัย จากนั้นเป็นการอภิปรายโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล นำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพคนไทย โดยสร้างสัมมาชีพของคนทั้งประเทศที่เกิดจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติ วางรากฐานการพัฒนาเชิงพื้นที่กับปัญญาปฏิบัติของชาวบ้าน นายโสมสิทธิ์ ปันเปี่ยมรัษฎ์ ประธานกรรมการบริหาร ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) นำเสนอแนวทางการนำผลการวิจัยเกี่ยวกับแผนประชากรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ทั้งในเรื่องจำนวนคนและโครงสร้างอายุคน มาเป็นปัจจัยหลักในการวางนโยบายการพัฒนาคนในระยะต่อไป นายศุภชัย เจียรวนนท์ กรรมการผู้จัดการใหญ่และประธานคณะผู้บริหาร บมจ. ทรูคอร์ปอเรชั่น นำเสนอการพัฒนาคนและการศึกษาของประเทศ ด้วยแนวคิด 7 ปี ได้แก่ ปี.1 ตั้งเป้าหมาย ปี.2 เปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบ

กับประเทศอื่น ปี.3 โปร่งใส สะอาด ปี.4 ปฏิบัติการ ปี.5 ประเมิน ติดตาม วิเคราะห์ ปี.6 ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และ ปี.7 ผู้นำสามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและมีศรัทธา

ส่วนในช่วงบ่ายจะเป็นการประชุมกลุ่มย่อย โดยแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1. การพัฒนาคนทุกช่วงวัยสู่สังคมไทยที่มีคุณภาพ 2. กำลังคน...หัวใจของความสามารถในการแข่งขันของไทย 3. การพัฒนาคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4. การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต 5. ความเหลื่อมล้ำของประเทศ : การศึกษาและตลาดแรงงานตบใจทยอยอย่างไร และ 6. การวัดความสุขของคนไทย

ทั้งนี้ สศช. จะประมวลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคนเพื่ออนาคตประเทศที่ได้จากการประชุมประจำปี 2557 ของ สศช. เสนอคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณาให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อสรุปผลการประชุมเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีและเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับนำไปใช้ประกอบการดำเนินการ รวมถึงเผยแพร่ต่อสาธารณชน และนำไปประกอบการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และจะนำไปใช้ในการกำหนดกรอบทิศทางและยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งจะประกาศใช้ในปี 2560 เพื่อให้แผนพัฒนาประเทศเป็นแผนที่มาจากความเห็นชอบร่วมกันของประชาชน และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ■ ■ ■

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Office of the National Economic and Social Development Board

962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบ กรุงเทพฯ 10100

โทร. 0 2282 4841-2 โทรสาร 0 2281 9705